

De overheid dichtbij

Hoe kan de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vormgeven?

Een adviesrapport

Auteur: Maaïke den Bakker
Functie: Beleidsmedewerker/onderzoeker inwonerparticipatie
- ingehuurd via Yong BV
Email: m.den.bakker@renkum.nl
Opdrachtgever: Esther van Haarlem
Datum: 31-10-2022

Dankwoord

Bedankt aan de bestuurders, het College, alle collega's van de gemeente Renkum, De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners van de gemeente Renkum, netwerkpartners (Renkum voor Elkaar, De dorpsplatforms, Vijf dorpen in het Groen en ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek) en stakeholders (Moventem, gemeente Arnhem, gemeente Lingewaard, gemeente Utrecht, Ede Viert, VNG en Berenschot) voor de samenwerking en het mede mogelijk maken van dit adviesrapport: De overheid dichtbij.

Managementsamenvatting

Dit adviesrapport is geschreven in opdracht van de gemeente Renkum. Inwonerparticipatie wordt steeds belangrijker in onze samenleving. Het bestuur van de gemeente wil weten hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter kan vormgeven. Aanleidingen hiervoor zijn:

- Verouderd participatiebeleid (Burgerparticipatie, 2013);
- Het streven naar meer nabij, preventief, dorpsgericht en integraal werken zoals opgenomen in de Kadernota Sociaal Domein 2020-2022;
- Vraag van de Raad voor een visie omtrent inwonerparticipatie en ongevraagd advies over inwonersinitiatieven van De Adviesraad Sociaal Domein;
- In het collegeperspectief 'Renkum in Bloei 2022' is inwonerparticipatie een focuspunt, waarbij de gemeente Renkum benaderbaar en transparant wil zijn naar haar inwoners;
- Met de komst van de Omgevingswet (verwacht in januari 2023) wordt inwonerparticipatie steeds belangrijker.

De opdracht luidt om een adviesrapport op te leveren aan het College over hoe inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven aankomende periode beter vormgegeven kunnen worden.

Momenteel focust de gemeente Renkum zich steeds meer op samenwerking tussen bestuur en inwoners en het laten meebeslissen van inwoners op gemeentelijk beleid, plannen en uitvoering. De gemeente Renkum zet hiervoor inwonerparticipatie in en ondersteunt inwonersinitiatieven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven: Inwonerparticipatie betreft alle acties waarmee inwoners en netwerkpartners uit een gemeente invloed kunnen uitoefenen op het gemeentelijk beleid en de uitvoering hiervan.

Inwonersinitiatieven zijn ideeën vanuit inwoners, die inwoners willen uitvoeren, om de gemeente beter of socialer te maken. De gemeente Renkum ondersteunt waar nodig inwoners bij het realiseren van hun ideeën en plannen.

De gemeente Renkum zet verschillende vormen en instrumenten in voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, zoals:

- De Adviesraad Sociaal Domein;
- De Jongerenraad;
- Het inwonerspanel Renkum Spreekt van Moventem;
- Samenwerking met netwerkpartners;
- Online enquêtes (in wijken);
- Bewonersbijeenkomsten;
- Klankbordgroepen;
- Subsidie cofinanciering;
- De vrijwilligersovereenkomst.

Deze vormen en instrumenten worden op dit moment minimaal ingezet of zijn nog in ontwikkeling. De wens is om deze beter vorm te geven.

Om tot een dragend advies te komen over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven is onderzoek uitgevoerd. De onderzoeksvraag van het onderzoek luidt als volgt:

'Hoe kan de gemeente Renkum deze collegeperiode inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven beter vormgeven?'

Om deze vraag te beantwoorden is kwalitatief onderzoek verricht, waarvoor gesprekken met bestuurders, ambtenaren, De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders zijn gevoerd. Ook is er input opgehaald bij verschillende lopende projecten en vergaderingen binnen de gemeente Renkum. De data zijn verwerkt in Word door categorieën te onderscheiden en data te turven per categorie.

Uit onderzoek naar inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven blijkt het volgende:

- Ambtenaren wensen randvoorwaarden te stellen aan inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, zoals;
 - Zet de inwoner centraal;
 - Werk integraal, zowel intern als extern;

- Houd rekening met verschillende belangengroepen;
- Houd rekening met regelgeving, zoals de nieuwe Omgevingswet en vergunningen;
- Betrek inwoners en andere organisaties en informeer hen vooraf;
- Denk vooraf na over de best passende participatievorm;
- Leg uitvoering van een inwonersinitiatief bij de inwoner(s);
- Creëer draagvlak voor een inwonersinitiatief.
- Er is zowel bij ambtenaren, als inwoners en netwerkpartners behoefte aan helderheid en duidelijkheid over;
 - De definities van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven;
 - De rol van de gemeente, inwoners en netwerkpartners;
 - Besluitvorming over visie;
 - Een intern ingericht proces voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum.
- Er is bij zowel ambtenaren, als inwoners en netwerkpartners behoefte aan betere afstemming, samenwerking en communicatie:
 - Betere interne afstemming en samenwerking tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf;
 - Betere externe samenwerking door nauwere betrokkenheid van netwerkpartners en stakeholders.
 - Betere interne communicatie door het aangeven van beschikbaarheid in agenda's en takenpakketten en regelmatige terugkoppeling aan collega's van participatietrajecten en inwonersinitiatieven;
 - Betere externe communicatie door beter verwachttingsmanagement, regelmatige terugkoppeling aan inwoners en netwerkpartners, transparantie over besluitvormingsstappen en actief informatie ophalen bij inwoners en netwerkpartners;
 - Betere externe communicatie door middel van een webpagina over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven op de gemeentelijke website;
- Er is bij zowel ambtenaren, als inwoners en netwerkpartners behoefte aan het beschikbaar stellen van meer budget en capaciteit voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum:
 - Voor het inrichten van een intern proces voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum;
 - Voor het ondersteunen en faciliteren van inwonersinitiatieven.

Uit de resultaten wordt het volgende geconcludeerd:

- Er is op dit moment geen uniform intern proces ingericht voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum;
- Er is binnen en buiten de gemeente behoefte aan (besluitvorming over) een visie, duidelijke kaders, richtlijnen, interne en externe communicatie, afspraken en het beschikbaar stellen van budget en capaciteit voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum.

De gemeente Renkum heeft een aantal mogelijkheden om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vorm te geven. Naar aanleiding van het onderzoek zijn vijf aanbevelingen opgesteld. De aanbevelingen zijn als volgt:

1. Richt het proces voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven centraal in. Dit kan door het oprichten van een interdisciplinair projectteam, een vaste coördinator of twee participatie/beleidsmedewerkers.
2. Stel een visie vast en stel duidelijke kaders en richtlijnen op voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum voor zowel het Ruimtelijk- als Sociaal Domein. Dit kan door het schrijven van vernieuwd participatiebeleid, een actieprogramma en een handreiking.
3. Stel een (centraal) budget voor inwonersinitiatieven beschikbaar.

4. Verbeter de interne afstemming, samenwerking en communicatie. Dit kan door het organiseren van een aantal bijeenkomsten per jaar voor alle ambtenaren, het maken van een intranetpagina voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en aandacht blijven vragen voor agendabeheer en overzicht van takenpakketten van ambtenaren.
5. Verbeter de externe samenwerking. Dit kan door het organiseren van een aantal bijeenkomsten per jaar voor alle netwerkpartners, het maken van een webpagina voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven op de gemeentelijke website en jaarlijks kijken welke onderwerpen er geschikt zijn voor het inwonerspanel Renkum Spreekt.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	8
AANLEIDING	8
OPDRACHT	8
DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSVRAAG.....	8
METHODE VAN HET ONDERZOEK.....	9
LEESWIJZER	9
2. THEORIE, DEFINITIE, HUIDIGE INSTRUMENTEN EN VORMEN VAN INWONERPARTICIPATIE EN INWONERSINITIATIEVEN EN HUIDIGE VOORBEELDEN VAN PARTICIPATIETRAJECEN EN INWONERSINITIATIEVEN	10
THEORIE DE PARTICIPATIELADDER EN DE GEMEENTE RENKUM	10
DEFINITIE INWONERPARTICIPATIE EN INWONERSINITIATIEVEN	11
HUIDIGE VORMEN EN INSTRUMENTEN IN DE GEMEENTE RENKUM.....	11
VOORBEELDEN VAN HUIDIGE PARTICIPATIETRAJECEN EN INWONERSINITIATIEVEN IN DE GEMEENTE RENKUM.....	12
<i>Voorbeelden genoemd door ambtenaren</i>	12
<i>Voorbeelden genoemd door stakeholders</i>	13
<i>Voorbeeld van een plan van aanpak voor een participatietraject</i>	13
3. ONDERZOEKSRISULTATEN	15
RANDVOORWAARDEN VOOR INWONERPARTICIPATIE EN INWONERSINITIATIEVEN	15
<i>Randvoorwaarden voor zowel inwonerparticipatie als inwonersinitiatieven</i>	15
<i>Randvoorwaarden bij inwonerparticipatie</i>	15
<i>Randvoorwaarden bij inwonersinitiatieven</i>	15
HELDERHEID EN DUIDELIJKHEID OVER DEFINITIE, VISIE, ROL EN PROCES IN DE GEMEENTE RENKUM.....	16
<i>Duidelijkheid over de definitie</i>	16
<i>Helderheid en duidelijkheid over de rol van de gemeente</i>	16
<i>Besluitvorming over visie op inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven</i>	16
<i>Wens voor een centraal en integraal punt binnen de gemeente</i>	16
AFSTEMMING, SAMENWERKING EN COMMUNICATIE IN- EN EXTERN	17
<i>Interne samenwerking: betere afstemming en meer verbinding tussen het Ruimtelijk Domein, het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf</i>	17
<i>Interne communicatie: kennis van takenpakketten en beschikbaarheid van collega's en terugkoppeling over participatietrajecten en inwonersinitiatieven</i>	17
<i>Externe communicatie: verwachtingsmanagement, regelmatige terugkoppeling, transparantie over besluitvormingsstappen en actief informatie ophalen bij inwoners en netwerkpartners</i>	18
<i>Een webpagina over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven op de gemeentelijke website</i>	19
<i>Externe samenwerking: nauwere betrokkenheid van netwerkpartners en stakeholders</i>	19
BUDGET EN CAPACITEIT.....	20
<i>Meer budget en capaciteit beschikbaar stellen voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven</i>	20
4. CONCLUSIE, AANBEVELINGEN EN DISCUSSIE	21
CONCLUSIE.....	21
AANBEVELINGEN MET SCENARIO'S	21
<i>Aanbeveling 1: een centraal punt voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven</i>	21
<i>Aanbeveling 2: Stel een visie vast en stel duidelijke kaders op voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven</i>	23
<i>Aanbeveling 3: Een centraal budget voor inwonersinitiatieven</i>	25
<i>Aanbeveling 4: Verbeter de interne afstemming, samenwerking en communicatie</i>	25

<i>Aanbeveling 5: verbeter de externe communicatie</i>	27
5. BRONNENLIJST	29
6. BIJLAGEN	30
BIJLAGE I: LIJST MET GESPREKSPARTNERS (AMBTENAREN) VOOR HET KWALITATIEVE ONDERZOEK	30
BIJLAGE II: LIJST MET GESPREKSPARTNERS (INWONERS, NETWERKPARTNERS EN STAKEHOLDERS) VOOR HET KWALITATIEVE ONDERZOEK.....	32
BIJLAGE III: METHODESECTIE	34
<i>Aanpak</i>	34
<i>Methode</i>	34
<i>Planning</i>	34
BIJLAGE IV: VOORBEELDEN OVER INWONERPARTICIPATIE EN INWONERSINITIATIEVEN DIE BENOEMD ZIJN DOOR STAKEHOLDERS ..	36
<i>Ede viert en gemeente Ede</i>	36
<i>Gemeente Arnhem</i>	36
<i>Gemeente Lingewaard</i>	36
<i>Gemeente Utrecht</i>	36
<i>Berenschot</i>	36
BIJLAGE V: AANTEKENINGEN INSPIRATIESESSIE MAAK CAPELLE	38
BIJLAGE VI: INFOGRAPHIC OVER INWONERPARTICIPATIE EN INWONERSINITIATIEVEN	40

1. Inleiding

Het belang van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven wordt in toenemende mate in onze samenleving gezien. Inwoners willen graag invloed uitoefenen op de omgeving waarin zij leven. Gemeenten willen haar inwoners serieus nemen en betrekken bij onderwerpen die spelen in de samenleving. Dit geldt ook voor de gemeente Renkum.

Dit adviesrapport geeft aanbevelingen over hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze gehele collegeperiode (van 2022 tot en met 2026) beter kan vormgeven.

Aanleiding

Er is een aantal redenen waarom er in de periode van januari tot en met oktober 2022 onderzoek is gedaan naar hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven beter kan vormgeven.

1. In 2013 is de beleidsnota Burgerparticipatie vastgesteld. Deze nota is het uitgangspunt waarop in de gemeente Renkum inwonerparticipatie wordt geregeld. Deze nota verdient, met de doorontwikkeling van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, anno 2022 een update;
2. In de Kadernota Sociaal Domein (2020–2022) is opgenomen dat het College wil inzetten op meer nabij, preventief, dorpsgericht en integraal werken. In de afgelopen periode is gewerkt aan een dorpsgerichte aanpak, met participatie als uitgangspunt. Daarmee sluit de gemeente Renkum beter aan bij de verschillende behoeften van de verschillende dorpen;
3. De Raad heeft aangegeven graag een visie te zien over inwonerparticipatie in de gemeente Renkum en De Adviesraad Sociaal Domein heeft ongevraagd advies uitgebracht over het belang van inwonersinitiatieven (Advies Inwonersinitiatieven Adviesraad Renkum, 2021). Het College heeft aangegeven hier graag gehoor aan te geven;
4. Het vorige College (2018–2022) focuste zich op het stimuleren van initiatieven van inwoners, ondernemers en partners, die bijdragen aan een mooier, schoner, groener, vitaler, veiliger en duurzamer Renkum. In het collegeperspectief 'Renkum in Bloei 2022' is inwonerparticipatie een focuspunt voor deze collegeperiode. De gemeente Renkum wil transparant en benaderbaar zijn voor haar inwoners. Meedenken of meedoen bij het tot stand komen van nieuw beleid of uitvoering moet voor iedereen mogelijk zijn;
5. Met de komst van de Omgevingswet (verwacht in januari 2023) wordt inwonerparticipatie steeds belangrijker. Initiatiefnemers krijgen meer ruimte, maar dan staan ook verplichtingen tegenover. Een voorbeeld daarvan is de kwaliteiten van een gebied nog beter onderbouwen en het tijdig betrekken van inwoners en belanghebbenden bij planontwikkeling. Volgens de Omgevingswet is participatie maatwerk, dat voor betere plannen en meer draagvlak zorgt. Dit vraagt van de gemeente Renkum extra aandacht voor het organiseren van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Opdracht

Het bestuur van de gemeente Renkum heeft de opdracht verstrekt om een adviesrapport op te leveren over hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter kan vormgeven.

Om tot aanbevelingen te komen is inventariserend intern en extern onderzoek verricht. Dit adviesrapport is daarmee op een participerende manier tot stand gekomen.

Onder leiding van Esther van Haarlem, manager van het Sociaal Domein, is Maaïke den Bakker vanaf januari 2022 tijdelijk als beleidsmedewerker/onderzoeker inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven ingehuurd. De opdracht is in oktober 2022 afgerond.

Doel van het onderzoek en onderzoeksvraag

Het algemene doel van de gemeente Renkum rondom het thema inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven is wensen en behoeften van inwoners een plek geven in beleid en uitvoering. Inwoners hebben veel energie en ideeën. De gemeente Renkum wil inwoners actief betrekken en laten meedenken bij het maken van beleid en plannen en de uitvoering hiervan.

Met het oog op de Renkumse organisatiewaarden *helderheid* en *gemak* wil de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vormgeven en faciliteren.

Om tot een dragend advies te komen is op een participerende manier kwalitatief intern en extern onderzoek uitgevoerd.

De onderzoeksvraag van dit onderzoek is: 'Hoe kan de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vormgeven?'

In dit onderzoek wordt deze kernvraag beantwoord door middel van de volgende deelvragen:

- 1) Wat verstaat de gemeente Renkum onder inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?
- 2) Welke vormen/instrumenten van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven zet de gemeente Renkum momenteel in?
- 3) Wat is belangrijk voor bestuurders, ambtenaren, De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders als het gaat over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?
- 4) Wat kan er uit dit onderzoek geconcludeerd worden?
- 5) Wat zijn de aanbevelingen met keuzes en (financiële) consequenties voor de uitvoering?

Methode van het onderzoek

Door middel van kwalitatief onderzoek is onderzocht hoe de gemeente Renkum verbeterde uitvoering kan geven aan inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. De gemeente Renkum vindt het luisteren naar de wensen van haar inwoners en netwerkpartners belangrijk. Om die reden zijn voor het onderzoek gesprekken gevoerd met zowel bestuurders, ambtenaren, De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders.

Er waren gesprekken met de managers van het Sociaal Domein en het Ruimtelijk Domein, wethouders, het College en de Raad, door middel van een raadsontmoeting.

Er waren gesprekken met ongeveer 30 ambtenaren (uit het Ruimtelijk Domein, Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf) (zie bijlage I), 16 personen van netwerkpartners (Renkum voor Elkaar, De dorpsplatforms, Vijf dorpen in het groen en ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek), tevens inwoners, en 12 personen van stakeholders (gemeente Arnhem, gemeente Lingewaard, gemeente Utrecht, Ede Viert, Moventem, Berenschot en VNG) (zie bijlage II).

Opgehaalde informatie werd geanalyseerd door data in verschillende categorieën te delen en te turven hoe vaak wensen, ideeën, meningen of behoeften voorbijkwamen.

Naast het kwalitatieve interne en externe onderzoek sloot de beleidsmedewerker/onderzoeker ook aan bij vergaderingen die te maken hadden met inwonerparticipatie en lopende projecten in het Ruimtelijke Domein. Ook sloot de beleidsmedewerker/onderzoeker een paar keer aan bij werkgroep Groen Leven. Dit zijn een groep (ongeveer 6-8) inwoners uit Doorwerth die maatschappelijk betrokken zijn en inwonersinitiatieven bedenken en realiseren.

Hierbij is ook informatie opgehaald dat meegenomen is in het adviesrapport.

De volledige methodesectie bevindt zich in de bijlage (zie bijlage III).

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de theorie over de participatieladder beschreven en de definities van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven benoemd en uitgelegd. Ook wordt er in dit hoofdstuk ingegaan op de (huidige) vormen en instrumenten die de gemeente Renkum voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inzet, en worden huidige voorbeelden van participatietrajecten en inwonersinitiatieven binnen en buiten de gemeente Renkum benoemd.

In hoofdstuk 3 worden de onderzoeksresultaten beschreven.

Hoofdstuk 4 geeft de conclusie, aanbevelingen met keuzes en discussie weer.

Tevens geeft hoofdstuk 2 tot en met 4 antwoord op de deelvragen die in dit adviesrapport zijn opgesteld.

Het adviesrapport sluit af met de bronnenlijst in hoofdstuk 5 en bijlagen in hoofdstuk 6.

2. Theorie, definitie, huidige instrumenten en vormen van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en huidige voorbeelden van participatietrajecten en inwonersinitiatieven

Dit hoofdstuk begint met theorie over de participatieladder om te laten zien dat er verschillende mate van participatie bestaat en waar de gemeente Renkum zich op dit moment bevindt en naar streeft. Vervolgens gaat dit hoofdstuk in op de definities van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en de (huidige) vormen en instrumenten die de gemeente Renkum momenteel inzet voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Dit hoofdstuk sluit af met huidige voorbeelden van participatietrajecten en inwonersinitiatieven binnen en buiten de gemeente Renkum.

Dit hoofdstuk beantwoordt hiermee deelvraag 1 'Wat verstaat de gemeente Renkum onder inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?' en deelvraag 2 'Welke vormen/instrumenten van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven zet de gemeente Renkum momenteel in?'.

Theorie de participatieladder en de gemeente Renkum

Arnstein (1969) ontwikkelde de participatieladder en startte daarmee het debat over (toen nog) burgerparticipatie. De participatieladder laat verschillende manieren zien waarop inwoners bij politiek en besluitvorming betrokken kunnen worden. Volgens Arnstein (1969) hangt de mate van participatie samen met de mate van macht die de inwoner heeft om mee te mogen beslissen.

In de participatieladder zijn drie niveaus te onderscheiden (van beneden naar boven): non-participatie, symbolische participatie en burgermacht (zie figuur 1.). Bij 'non-participatie' is er geen sprake van participatie, bij 'symbolische participatie' is er sprake van weinig participatie, bij 'burgermacht' is er sprake van echte participatie.

Binnen de drie niveaus zijn verschillende treden te onderscheiden. De onderste twee treden van de ladder zijn 'manipulatie' en 'therapie', wat volgens Arnstein (1969) geen vormen van participatie zijn, maar manieren waarop machthebbers invloed proberen uit te oefenen op de burgers. De drie treden van het niveau 'symbolische participatie' zijn 'informereren', 'consultatie' (ook wel raadplegen) en 'verzoening'.

Inwoners worden gehoord en kunnen zich laten horen, maar hebben geen beslissende bevoegdheid.

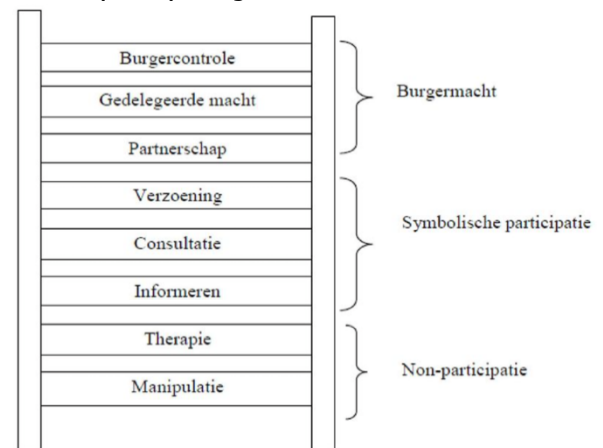
De drie treden van het niveau 'burgermacht' zijn 'partnerschap' (ook wel coproduceren), 'gedelegeerde macht' (ook wel meebeslissen) en 'burgercontrole' (ook wel meedoen). Burgers kunnen een onderhandelingspositie innemen met de machthebbers.

Bij alle vormen van participatie is het succes afhankelijk van kaders, afspraken en heldere communicatie, zodat de verwachtingen overeenkomen met de mogelijkheden (De omgevingsverbinder, 2021).

Met de komst van de Omgevingswet (verwacht in januari 2023) en het als gemeente erkennen van het belang en de waarde van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, focust de gemeente Renkum zich steeds meer op samenwerking tussen bestuur en inwoners en het laten meebeslissen van inwoners op gemeentelijk beleid, plannen en uitvoering.

De gemeente Renkum maakt doorgaans gebruik van de treden 'informereren', 'consultatie' en 'verzoening'. Met het implementeren van de Wet Open Overheid en de Wet Elektrische Publicaties werkt de gemeente Renkum aan verbetering van informatiehuishouding, transparantie en digitale toegankelijkheid voor inwoners en daarmee het informeren van inwoners.

Daarnaast zet de gemeente Renkum steeds meer de treden 'partnerschap', 'gedelegeerde macht' en 'burgercontrole' in. Hiermee streeft de gemeente Renkum naar het niveau 'burgermacht' van de participatieladder, ook wel echte participatie.

Figuur 1.

Definitie inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

De definitie voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven is afgeleid uit de beleidsnota Burgerparticipatie (2013), het rapport Beter beleid met ervaringskennis van inwoners (Movisie, 2020) en gesprekken met ambtenaren. Dit adviesrapport hanteert onderstaande definities en adviseert om deze definities gemeente-breed te hanteren, zodat iedereen hetzelfde onder de begrippen verstaat.

De definities van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven verschillen van elkaar. In dit adviesrapport worden de woorden inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven regelmatig onderstreept, om duidelijk te maken waar het over gaat.

In dit adviesrapport betreft inwonerparticipatie alle acties waarmee inwoners en netwerkpartners uit een gemeente invloed kunnen uitoefenen op het gemeentelijk beleid en de uitvoering hiervan. Er bestaan verschillende vormen van inwonerparticipatie.

1. Formele inwonerparticipatie is de meer structurele en geïnstitutionaliseerde vorm, zoals belangenorganisaties, adviesraden, en doelgroepen platforms. Deze hebben vaak een formele (advies)functie, die is vastgelegd in verordeningen of voortvloeien uit wettelijke verplichtingen. Bijvoorbeeld De Adviesraad Sociaal Domein en De Jongerenraad.
2. Informele inwonerparticipatie is de meer flexibele vorm van inwonerparticipatie, die niet in verordeningen zijn vastgelegd en incidenteel worden ingezet. Bijvoorbeeld een online enquête (in een wijk), een bewonersbijeenkomst, een klankbordgroep of het inwonerspanel Renkum Spreekt.
3. Cliëntparticipatie is een integraal onderdeel van inwonerparticipatie en kan zowel formeel als informeel zijn. Cliëntparticipatie betekent dat inwoners die gebruikmaken van zorg en ondersteuning vanuit de gemeente op basis van ervaringsdeskundigheid invloed uitoefenen op het gemeentelijk beleid en uitvoering.

Wanneer inwoners vroeg worden betrokken om vooraf mee te denken en inbreng te geven over een onderwerp en regelmatig terugkoppeling ontvangen heet dit proces een participatietraject.

Naast inwonerparticipatie bestaan er inwonersinitiatieven.

Inwonersinitiatieven zijn ideeën vanuit inwoners, die inwoners willen uitvoeren, om de gemeente beter of socialer te maken. De gemeente Renkum kan inwoners ondersteunen bij het realiseren van hun ideeën en plannen. Dit heet overheidsparticipatie.

Op het snijvlak van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven bevindt zich Right to Challenge (het recht om uit te dagen). Hiermee kunnen (georganiseerde) inwoners taken van gemeente overnemen, als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.

Huidige vormen en instrumenten in de gemeente Renkum

Inwonerparticipatie kent een breed spectrum en omvat alle werkvelden van de gemeente.

In dit adviesrapport wordt nagedacht over hoe het huidige proces van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven verbeterd kan worden.

De gemeente Renkum zet verschillende vormen en instrumenten in om het niveau 'burgermacht' van de participatieladder van Arnstein (1969) te realiseren.

1. De gemeente Renkum kent verschillende vormen van formele inwonerparticipatie, zoals De Adviesraad Sociaal Domein en De Jongerenraad.
2. De informele vormen van inwonerparticipatie die momenteel voornamelijk worden gebruikt zijn online enquêtes (in wijken), bewonersbijeenkomsten en klankbordgroepen. Bij een bewonersbijeenkomst vindt een digitale of online ontmoeting met inwoners plaats, waarbij inwoners worden geïnformeerd over een project of onderwerp en vragen kunnen stellen. Bij een klankbordgroep worden er fysieke of digitale ontmoetingen georganiseerd, waarbij inwoners of organisaties mee mogen denken over een project of onderwerp.
3. En andere informele vorm, die de gemeente Renkum inzet, is het inwonerspanel Renkum Spreekt, dat wordt uitgevoerd door Moventem. Met dit inwonerspanel kunnen meningen en

ideeën van een grote groep inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen in de gemeente Renkum over een bepaald onderwerp gehoord worden. Het inwonerspanel Renkum Spreekt heeft zo'n 1400 panelleden.

4. De gemeente Renkum werkt samen met netwerkpartners die voor belangen van inwoners opkomen en inwonersinitiatieven ondersteunen. De netwerkpartners waar de gemeente Renkum veel mee samenwerkt zijn Renkum voor Elkaar, de dorpsplatforms, Vijf dorpen in het groen en de ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek.
5. De manier waarop de gemeente Renkum inwonersinitiatieven faciliteert is op dit moment (nog) niet optimaal. Met subsidie cofinanciering kan een stichting of een vereniging een initiatief indienen. Deze regeling was geldig van 2019 tot en met 2022. Met ingang van 1 september 2022 is het bedrag uitgegeven. Er wordt gekeken naar een nieuwe regeling. Het is wenselijk om ook kleine activiteiten en ideeën vanuit inwoners, waar weinig geld voor nodig is, gemakkelijk te faciliteren. Via fondsen kan er vaak (voor grote projecten) subsidie geregeld worden.
6. Met de vrijwilligersovereenkomst kunnen inwoners die vrijwilligerswerk doen vanuit de gemeente Renkum een vergoeding ontvangen. Inwoners die door hun inwonersinitiatief een periode zich inzetten voor de gemeente, kan hier ook een vrijwilligersovereenkomst voor krijgen. Op dit moment wordt er weinig gebruik gemaakt van de vrijwilligersovereenkomst en wordt dit ook niet door de gemeente gestimuleerd.

Voorbeelden van huidige participatietrajecten en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum

Voorbeelden genoemd door ambtenaren

De gemeente Renkum heeft enige tijd ervaring met het inzetten van inwonerparticipatie en het ondersteunen van inwonersinitiatieven. Uit de gesprekken met ambtenaren komen voorbeelden naar voren van participatietrajecten, inwonersinitiatieven, samenwerkingen en participatietrajecten en inwonersinitiatieven bij andere gemeenten.

Ambtenaren van de gemeente Renkum noemden de volgende participatietrajecten en inwonersinitiatieven:

- De intaketafel (genoemd door drie ambtenaren uit het Ruimtelijk domein). Bij de intaketafel komen ambtenaren van de gemeente Renkum uit verschillende disciplines eens in de twee maanden samen. Gezamenlijk wordt gekeken of projecten haalbaar zijn en wat aandachtspunten zijn. Inwonerparticipatie is hierbij ook een onderdeel van het gesprek.
- Participatietraject bij het project 'De ondertunneling bij Wolfheze' (genoemd door twee ambtenaren van het Ruimtelijk domein). De gemeente heeft samen met ProRail afgelopen jaar gewerkt aan een integraal ontwerp van het stationsgebied, die aan omwonenden en belanghebbenden is voorgelegd.
- De denk- en doe mee aanpak bij de start van de Omgevingsvisie (genoemd door twee ambtenaren uit het Ruimtelijk Domein). Tijdens dit participatietraject waren verschillende doelgroepen betrokken en is het inwonerspanel Renkum Spreekt ingezet.
- Het inwonersinitiatief de PumpTrack bij MFC Doelum in Renkum (genoemd door twee ambtenaren van het Sociaal domein). Er is samen met inwoners opgetrokken om geld te verzamelen en er heeft een buurtinformatieavond plaatsgevonden.
- Digitale inloopavonden rondom het opzetten van het AZC (genoemd door één ambtenaar uit het Sociaal domein). De COA gaat maandelijks in gesprek met inwoners hierover.
- De co-creatie met inwoners bij het plaatsen van windmolens in de gemeente Oss (genoemd door twee ambtenaren van het Ruimtelijk Domein en Dienstverlening en Bedrijf). De gemeente Oss en inwoners spraken elkaar regelmatig. Ook werd er een geluidsbureau ingehuurd om het geluidsniveau van nieuwe windmolens te meten in de omgeving.
- Het Kansrijkheidsmodel voor inwonersinitiatieven van de gemeente Lingewaard (genoemd door één ambtenaar van Dienstverlening en Bedrijf). Inwoners kunnen met dit Kansrijkheidsmodel zelf inschatten of hun idee haalbaar is.
- De initiatievenmakelaar voor inwonersinitiatieven in de gemeente Apeldoorn (genoemd door één ambtenaar uit het Sociaal Domein). De initiatievenmakelaar kent de weg binnen

de gemeentelijke organisatie en denkt met inwoners mee over het opzetten van een initiatief. De Adviesraad Sociaal Domein van de gemeente Renkum vindt dat een initiatievenmakelaar goed aansluit bij de wensen en behoeften van inwoners.

Voorbeelden genoemd door stakeholders

Met verschillende stakeholders (Ede Viert, gemeente Arnhem, Gemeente Lingewaard, Gemeente Utrecht en Berenschot) zijn gesprekken gevoerd over het vormgeven van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

De informatie die is opgehaald uit deze gesprekken kan als inspiratiebron door de gemeente Renkum gebruikt worden voor de doorontwikkeling van het beleid rondom inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Meer informatie over de voorbeelden die benoemd zijn door stakeholders staan in de bijlage (zie bijlage IV).

Stakeholders noemden de volgende voorbeelden over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven:

- Het ondersteunen van inwoners om zichzelf te verenigen in een werkgroep om structureel gezamenlijk inwonersinitiatieven te verwezenlijken (Gemeente Ede subsidieert het inwonersinitiatief Ede Viert, waarbij inwoners voor en door inwoners bijeenkomsten organiseert).
- Het gebruiken van een handreiking voor inwonerparticipatie, om duidelijk te krijgen wat het doel is van de participatie en welke vorm van participatie wenselijk is. Voorbeelden zijn:
 - De 'Edese-participatie-aanpak' van de gemeente Ede;
 - 'Arnhems stappenplan participatie' van de gemeente Arnhem;
 - 'Betrekt de buurt bij uw bouwplan' van de gemeente Arnhem voor projectontwikkelaars/initiatiefnemers/particulieren.
- Het hanteren van een actieprogramma voor inwonerparticipatie, waarbij de gemaakte stappen en de nog te nemen stappen beschreven staan. Voorbeelden zijn:
 - 'Samen maken we Arnhem-Actieprogramma burgerparticipatie' van de gemeente Arnhem;
 - 'Samen stad maken op de Utrechtse manier' van de gemeente Utrecht.
- Inwoners dorps-ontwikkelplannen laten schrijven, waarbij netwerkpartners de inwoners helpen bij het maken van een plan (Gemeente Lingewaard).
- Het aanstellen van een interdisciplinair team voor het opstellen van vernieuwd participatiebeleid (gemeente Utrecht).
- Via intranet regelmatig aandacht vragen voor het inwonerspanel (Gemeente Utrecht).
- Gebruik maken van de reisgids 'Kernendemocratie' die eraan komt (Berenschot).

Voorbeeld van een plan van aanpak voor een participatietraject

Bij het project Bram Streeflandweg is in samenwerking met organisatie Over Morgen en plan van aanpak opgesteld voor een participatietraject.

Het plan van aanpak is een methode om aan de voorkant goed na te denken over een participatietraject waarbij het van belang is om kaders en doelen vast te stellen en alle betrokkenen, belanghebbenden en risico's in kaart te brengen.

Dit plan van aanpak kan in de toekomst voor meerdere participatietrajecten binnen de gemeente Renkum gebruikt worden.

Het maken van een plan van aanpak voor een participatietraject bestaat uit de volgende sessies:

- Stakeholder- en issueanalyse.
 - Welke stakeholders zijn er?
 - Welke issues spelen er?
 - Welke issues/belangen heeft elke stakeholder?
 - Met welke kansen en risico's moeten we rekening houden per stakeholder?
- Kaders definiëren en vaststellen doel van participatie.
Het maken van een beslisboom:
 - Risico-actoranalyse: Wie zijn de actoren en elke rol heeft eenieder?

- Planinhoudelijke analyse: Wat zijn de planinhoudelijke kaders?
- Samenwerkingsstrategie: Hoe gaan de ambities gerealiseerd worden?
- Tenderstrategie: Hoe gaan de ambities gerealiseerd worden?
- Het opstellen van het participatieplan en plan van aanpak.

Op dit moment loopt de samenwerking met Over Morgen bij het maken van een plan van aanpak voor een participatietraject nog voort. Wanneer dit is afgerond zal de methode uitgebreider gedeeld worden.

3. Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten van het kwalitatieve interne en externe onderzoek, bijgewoonde vergaderingen over participatie en lopende (participatie)projecten in het Ruimtelijke Domein weergegeven. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de deelvraag 'Wat is belangrijk voor bestuurders, ambtenaren, De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders als het gaat over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?'. De resultaten zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Randvoorwaarden;
- Helderheid en duidelijkheid;
- Afstemming, samenwerking en communicatie;
- Budget en capaciteit;

Per categorie wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe resultaten, waarbij de interne resultaten gaan over data die is opgehaald tijdens gesprekken met ambtenaren van de gemeente Renkum en externe resultaten gaan over data die is opgehaald tijdens gesprekken met De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders.

Tijdens de gesprekken zijn zo min mogelijk sturende vragen gesteld. Gesprekspartners hadden de ruimte om zelf hun verhaal en wensen te vertellen. De onderwerpen uit de gesprekken zijn later gecategoriseerd, waaruit bleek dat de gesprekspartners vaak gemeenschappelijke wensen en ideeën hadden. Deze wensen en ideeën zijn gebundeld en worden hieronder beschreven. Wanneer in dit hoofdstuk wordt aangegeven dat een aantal gesprekspartners iets noemden, betekent dit niet dat andere gesprekspartners het hier niet mee eens zijn. Zij hebben deze wensen of ideeën echter niet zelf genoemd.

Randvoorwaarden voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Tijdens gesprekken met ambtenaren kwamen verschillende randvoorwaarden naar voren waar de gemeente Renkum volgens ambtenaren rekening mee moet houden bij het inzetten van inwonerparticipatie en het ondersteunen van inwonersinitiatieven. Tijdens gesprekken met De Adviesraad Sociaal Domein, inwoners, netwerkpartners en stakeholders kwam dit onderwerp niet aan bod, daarom wordt er in deze categorie geen onderscheid gemaakt tussen interne en externe resultaten. De hieronder beschreven randvoorwaarden zijn genoemd door ambtenaren van de gemeente Renkum.

Randvoorwaarden voor zowel inwonerparticipatie als inwonersinitiatieven

Een randvoorwaarde voor zowel inwonerparticipatie als inwonersinitiatieven is dat de inwoner centraal staat.

Vier ambtenaren noemden dat de gemeente Renkum meer vanuit de inwoner en minder vanuit het systeem moet denken. Volgens deze ambtenaren moet de gemeente het systeem en de bijbehorende regels af en toe een beetje loslaten, zodat de gemeente inwoners goed kan ondersteunen.

Randvoorwaarden bij inwonerparticipatie

Bij inwonerparticipatie dient er volgens ambtenaren rekening gehouden te worden met:

- Integraal werken, zowel intern (binnen de gemeente) als extern (met netwerkpartners en stakeholders);
- Verschillende belangengroepen;
- Regelgeving, zoals de nieuwe Omgevingswet en vergunningen;
- Andere organisaties en inwoners;
- Vooraf nadenken over de best passende participatievorm;
- Vooraf inwoners informeren.

Deze randvoorwaarden zijn allemaal één keer genoemd.

Randvoorwaarden bij inwonersinitiatieven

Bij inwonersinitiatieven zijn twee randvoorwaarden belangrijk volgens ambtenaren:

- Uitvoering van een inwonersinitiatief ligt bij de inwoner(s);

- Er moet draagvlak zijn voor het inwonersinitiatief.

De eerste randvoorwaarde is door twee ambtenaren genoemd, de tweede voorwaarde door drie ambtenaren.

Helderheid en duidelijkheid over definitie, visie, rol en proces in de gemeente Renkum

Uit data blijkt dat er zowel binnen als buiten (bij inwoners en netwerkpartners) de gemeente behoefte is aan helderheid en duidelijkheid over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Duidelijkheid over de definitie

Voor zowel ambtenaren als inwoners en netwerkpartners is er behoefte aan duidelijkheid over de definitie van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Dit is vijf keer benoemd tijdens gesprekken met ambtenaren en één keer tijdens gesprekken met inwoners en netwerkpartners. Voorbeelden van vragen die zowel ambtenaren als inwoners en netwerkpartners helder willen hebben zijn: Wat zijn de verschillen tussen inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?

- Hoe kijkt de gemeente Renkum naar inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven?
- Wat verwacht de gemeente van haar inwoners?
- Hoe gaat de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inrichten?

Helderheid en duidelijkheid over de rol van de gemeente

Er is behoefte aan duidelijkheid over de rol van de gemeente bij het inzetten van inwonerparticipatie en faciliteren van inwonersinitiatieven. Dit onderwerp kwam tijdens gesprekken met ambtenaren 10 keer naar voren en bij inwoners en netwerkpartners vijf keer.

Gemeente: Een aantal (12) ambtenaren noemden het helpend te vinden als er nieuw participatiebeleid komt, waarin kaders, richtlijnen en werkwijze voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven vastgesteld zijn. Hier kunnen ook de vormen en instrumenten die de gemeente Renkum voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inzet beschreven worden. Ook kan een handreiking, dat concrete handelingsperspectieven voor de uitvoering van participatietrajecten en inwonersinitiatieven biedt, een hulpmiddel zijn om participatie goed te organiseren.

Een aantal (4) ambtenaren wil een overzicht van participatietrajecten en inwonersinitiatieven die momenteel bij de gemeente Renkum lopen. Een overzicht van wat er speelt in de dorpen en bij netwerkpartners is daarbij ook een wens.

Inwoners en netwerkpartners: Een aantal (2) inwoners en netwerkpartners vinden duidelijke kaders en een participatieverordening voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven belangrijk om participatie goed in te richten.

Daarnaast is door één netwerkpartner benoemd dat wanneer de gemeente Renkum haar inwoners bij beleid, plannen en uitvoering wil betrekken, het wel duidelijk moet zijn wat de rol van de inwoners is en hen die rol moet toevertrouwen.

Besluitvorming over visie op inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Gemeente: Zeven ambtenaren noemden tijdens het gesprek het belangrijk te vinden dat het College en de Raad zich uitspreken over participatie. Ook willen deze ambtenaren dat het College en de Raad een besluit nemen over de werkwijze van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Inwoners, netwerkpartners en stakeholders: Eén netwerkpartner vindt dat het besluitvormingsproces anders ingericht moet worden en dat inwoners meer directe invloed moeten hebben, wanneer de gemeente Renkum betere participatie in wil zetten.

Eén stakeholder denkt dat het goed is als de Raad kaders schetst voor participatie en het bestuur goed nadenkt over hoe de gemeente Renkum haar ambtenaren sterk en vaardig kan maken om goede participatie te realiseren.

Wens voor een centraal en integraal punt binnen de gemeente

Gemeente: Een groot deel van de ambtenaren (13) gaf aan een wens te hebben voor een centraal en integraal punt voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum.

Ambtenaren hebben verschillende ideeën over de vorm en werkwijze van dat centrale en integrale punt.

Drie ambtenaren gaven aan voor inwonerparticipatie een vast contactpersoon te willen hebben, die bij participatietrajecten aansluit en tips en advies geeft. Daartegenover gaven drie andere ambtenaren aan een integraal (bestaande uit verschillende disciplines) participatieteam te willen hebben die participatietrajecten uit handen neemt.

Voor inwonersinitiatieven hebben vier ambtenaren de wens voor een vast contactpersoon die inwonersinitiatieven integraal (vanuit verschillende invalshoeken) benadert en vragen van inwoners beantwoordt. Daartegenover hebben drie ambtenaren de wens voor een integraal (bestaande uit verschillende disciplines) participatieteam dat inwonersinitiatieven faciliteert en ondersteunt.

Inwoners en netwerkpartners: Eén netwerkpartner noemde dat het voor inwoners en netwerkpartners prettig is om een vast contactpersoon te hebben binnen de gemeente, die de sociale kaart van de gemeente kent en de verbindingen legt tussen vragen en initiatieven van inwoners en netwerkpartners.

Afstemming, samenwerking en communicatie in- en extern

Uit de data blijkt dat zowel binnen als buiten (bij inwoners en netwerkpartners) de gemeente behoefte is aan betere afstemming, samenwerking en communicatie voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Interne samenwerking: betere afstemming en meer verbinding tussen het Ruimtelijk Domein, het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf

Gemeente: In totaal gaven 12 ambtenaren aan betere afstemming en meer verbinding te willen tussen het Ruimtelijk Domein, het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf. Deze ambtenaren noemden momenteel nog een bepaalde afstand te voelen, voornamelijk tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein.

Het hebben van een goede samenwerking is door vijf ambtenaren genoemd als belangrijke basis voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Hiervan benoemden drie ambtenaren dat de gemeente goed moet nadenken over hoe de gemeente participatie gaat organiseren. De andere twee ambtenaren vinden dat ambtenaren beter van elkaar op de hoogte moeten zijn, bijvoorbeeld wie met welk participatietraject of inwonersinitiatief bezig is. Volgens deze ambtenaren kan zo gemakkelijker contact met collega's gezocht worden om samen te werken aan nieuwe participatietrajecten en inwonersinitiatieven.

Daarnaast vindt een aantal (5) ambtenaren het belangrijk om tijdig aandacht te besteden aan implementatie en het creëren van intern draagvlak, zodat het proces van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente niet stil komt te liggen.

Een ambtenaar van Interne Dienstverlening roept collega's (vooral collega's van het Sociaal Domein) op om met data te komen en te sparren wat ze uit die data willen halen. Deze ambtenaar kan door middel van GIS-systemen met demografische gegevens visueel informatie van inwoners in kaart brengen. Er kunnen hierbij ook gegevens vanuit het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein gecombineerd worden, zodat er gericht gekeken kan worden naar bijvoorbeeld kwetsbare groepen en/of wijken in de gemeente Renkum. Op dit moment is de ambtenaar aan het onderzoeken waar de gemeente Renkum deze GIS-systemen in kunnen zetten.

In de toekomst kan deze manier van werken mogelijk voor verschillende projecten in het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein en gemeente-breed ingezet worden.

Interne communicatie: kennis van takenpakketten en beschikbaarheid van collega's en terugkoppeling over participatietrajecten en inwonersinitiatieven

Gemeente: Over het algemeen vinden ambtenaren dat interne communicatie over participatietrajecten en inwonersinitiatieven beter kan, voornamelijk over de takenpakketten van collega's en met wie er contact opgenomen kan worden bij een vraag.

Eén ambtenaar vindt dat er momenteel geen tot weinig terugkoppeling is naar collega's over hoe een participatietraject of inwonersinitiatief is aangepakt, verlopen of wat reacties van inwoners zijn.

Eén ambtenaar van het Klant Contactcentrum (KCC) wil een up-to-date overzicht van wanneer collega's beschikbaar zijn en met welke onderwerpen collega's zich bezighouden. Zo kan het KCC gemakkelijk de inwoner naar de juiste collega doorverbinden wanneer een inwoner een vraag heeft. Volgens de ambtenaar van het KCC is het belangrijk dat collega's in hun agenda duidelijk aangeven wanneer zij beschikbaar en bereikbaar zijn, zodat de inwoner doorverbonden kan worden. Hiervoor is een handleiding 'agenda beheer' beschikbaar op intranet.

Een aantal (4) ambtenaren wil intranet inzetten voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Twee van de vier ambtenaren denken dat het intranet gebruikt kan worden om regelmatig terugkoppeling te geven over lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven. Eén ambtenaar wil relevante informatie over en succesvoorbeelden zien van participatietrajecten en inwonersinitiatieven. De andere ambtenaar vindt het belangrijk dat huidige vormen en instrumenten voor participatie, zoals het inwonerspanel Renkum Spreekt, op het intranet onder de aandacht wordt gebracht.

Ook blijkt uit gesprekken dat kennis over instrumenten en vormen die ingezet worden voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, zoals bijvoorbeeld het inwonerspanel Renkum Spreekt, subsidie cofinanciering en de vrijwilligersovereenkomst, is weggezaakt. Ook weten niet alle ambtenaren dat de adviseur Subsidiebureau/stafbureau subsidie regelt voor inwonersinitiatieven. Een aantal (3) ambtenaren heeft de wens dat instrumenten en vormen die de gemeente Renkum voor participatie inzet intern onder de aandacht worden gebracht.

Externe communicatie: verwachtingsmanagement, regelmatige terugkoppeling, transparantie over besluitvormingsstappen en actief informatie ophalen bij inwoners en netwerkpartners

Gemeente: Over het algemeen zijn ambtenaren tevreden over de externe communicatie naar inwoners en netwerkpartners als het gaat om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en hoe de gemeente hiermee omgaat.

Eén ambtenaar van afdeling Communicatie vindt het belangrijk om heldere brieven met complete informatie aan inwoner(s) te sturen, die vooraf zijn gecontroleerd door de afdeling Communicatie. Een aantal (10) ambtenaren vindt verwachtingsmanagement naar inwoners en netwerkpartners heel belangrijk. Als organisatie moet de gemeente Renkum duidelijk communiceren wat er, bijvoorbeeld tijdens een participatietraject of inwonersinitiatief, van de inwoner en eventueel netwerkpartner verwacht wordt en wat de inwoner/netwerkpartner van de gemeente kan verwachten. Een ambtenaar die secretaris van de bezwarencommissie en klachtencoördinator is, heeft de ervaring dat de gemeente Renkum teleurstelling bij inwoners en klachten en bezwaren van inwoners kan voorkomen door goede externe communicatie en verwachtingsmanagement.

Inwoners en netwerkpartners: Naast duidelijke verwachtingen scheppen naar inwoners en netwerkpartners, vinden alle inwoners en netwerkpartners dat regelmatige terugkoppeling vanuit de gemeente een belangrijk uitgangspunt is om teleurstelling en frustratie te voorkomen. Eén netwerkpartner vindt dat de gemeente moet beseffen dat participatie in één keer goed moet gaan, anders is volgens de netwerkpartner het draagvlak en de bereidheid van inwoners om de volgende keer te participeren weg.

Een andere netwerkpartner noemde dat het voor inwoners belangrijk is dat de gemeente transparant is over de genomen besluitvormingsstappen. Inwoners mogen vaak meedenken, maar horen vervolgens vaak achteraf dat een bepaald besluit is genomen, zonder tussentijds te horen wat de stand van zaken is en hoe er tot een bepaald besluit is gekomen. Inwoners hierover informeren en uitleggen hoe een besluit tot stand is gekomen is belangrijk om weerstand te voorkomen.

Uit gesprekken met inwoners en netwerkpartners blijkt ook dat inwoners en netwerkpartners vinden dat de gemeente Renkum zich actiever op kan stellen om inwoners en netwerkpartners te leren kennen en informatie op te halen. Zo vindt een netwerkpartner dat inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven gestimuleerd kan worden vanuit de gemeente door op een laagdrempelige manier met inwoners contact op te nemen, door bijvoorbeeld buurtwandelingen.

Daarnaast vindt dezelfde netwerkpartner dat de gemeente Renkum nieuwe manieren kan bedenken om inwoners bekend te laten maken met alle netwerkpartners in de dorpen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een nieuwsbrief.

Leden van de Adviesraad Sociaal Domein vinden daarnaast dat (aanvraag)formulieren vereenvoudigd kunnen worden en de informatievoorziening vanuit het KCC over inwonersinitiatieven beter kan.

Bevindingen door de beleidsmedewerker/onderzoeker zelf: In de periode dat de beleidsmedewerker/onderzoeker onderzoek deed naar inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven voor de gemeente Renkum hebben inwoners meerdere keren de beleidsmedewerker/onderzoeker benaderd met ontevredenheid over hoe de gemeente Renkum op dit moment omgaat met inwonersinitiatieven. Inwoners weten niet op welke manier ze een inwonersinitiatief kunnen indienen, horen van de ene ambtenaar het een aan informatie en van de andere ambtenaar het ander, en inwoners krijgen niet altijd reactie op een ingediend inwonersinitiatief.

Een webpagina over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven op de gemeentelijke website

Gemeente: Zeven ambtenaren vinden het een goed idee als er op de gemeentelijke website een pagina komt voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, waar inwoners informatie kunnen vinden over wat de gemeente Renkum verstaat onder inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en hoe de gemeente participatie organiseert. Hier kan ook een plek gecreëerd worden voor inwoners om vragen met betrekking tot inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven te stellen en waar inwonersinitiatieven ingediend kunnen worden.

Op deze pagina kunnen ook tips beschreven staan over hoe inwoners gemakkelijk geld in kunnen zamelen voor hun inwonersinitiatief en kunnen eisen waar een inwonersinitiatief aan moet voldoen beschreven staan. Zo komen alleen inwonersinitiatieven bij de gemeente binnen waar door inwoners al goed over is nagedacht en die aan de eisen voldoen. Op deze manier vindt er op de gemeentelijke website een voorselectie plaats van inwonersinitiatieven.

Twee ambtenaren benoemden dat de gemeentelijke website op dit moment beperkingen heeft. Om die reden worden er voor grote participatietrajecten nieuwe websites aangemaakt. De gemeente Renkum kan deze nieuwe websites volgens de ambtenaren wel zichtbaarder maken, door een link naar deze websites te plaatsen op de gemeentelijke website.

De Adviesraad Sociaal Domein: Leden van de Adviesraad Sociaal Domein willen dat er op de gemeentelijke website meer informatie over richtlijnen en kaders voor inwonersinitiatieven. Duidelijkheid over wat wel en niet kan is belangrijk voor inwoners. Ook noemden de leden het fijn te vinden als er een checklist is op de website, waarbij je juiste over het gewenste initiatief kan vinden.

Externe samenwerking: nauwere betrokkenheid van netwerkpartners en stakeholders

Gemeente: Twee ambtenaren noemden dat de gemeente Renkum de organisatie Renkum voor Elkaar in kan zetten om een grote groep inwoners te bereiken. Eén ambtenaar vindt dat de gemeente Renkum met Renkum voor Elkaar afspraken kan maken over het ondersteunen van inwoners bij het doorlopen van participatietrajecten en inwonersinitiatieven. Belangrijk daarbij is dat de afspraken duidelijk op papier staan en de verwachtingen voor beide partijen helder zijn.

De Adviesraad Sociaal Domein: Leden van de Adviesraad Sociaal Domein noemden tijdens de bijeenkomst over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven dat er meer duidelijkheid moet komen over de rol van Renkum voor Elkaar. Renkum voor Elkaar heeft veel kennis en kan de gemeente helpen om zaken op te pakken (bijvoorbeeld het regelen van vergunningen bij inwonersinitiatieven, regelen van subsidies, etc.). Volgens de Adviesraad is het belangrijk dat de gemeente Renkum afspraken met Renkum voor Elkaar duidelijk op papier zet.

Stakeholder Renkum voor Elkaar: Renkum voor Elkaar heeft de opdracht vanuit de gemeente Renkum om inwonersinitiatieven te stimuleren en faciliteren. Dit doet Renkum voor Elkaar door mee te denken met de inwoner en kennis en kunde in te zetten. Renkum voor Elkaar geeft aan dat zij de gemeente op een aantal punten nodig heeft voor het realiseren van inwonersinitiatieven, voornamelijk bij het beschikbaar stellen van kleine budgetten.

Ook vindt Renkum voor Elkaar dat de gemeente naar inwoners duidelijkere verwachtingen moet scheppen over dat niet alles mogelijk is.

Stakeholder Moventem: Een medewerker van Moventem gaf tijdens het gesprek aan dat de gemeente Renkum meer samenwerking met Moventem kan opzoeken voor inwonerparticipatie. Moventem beheert het inwonerspanel Renkum Spreekt en zorgt dat ideeën en meningen van

inwoners in de gemeente over verscheidene onderwerpen gehoord worden. De gemeente Renkum moet dan wel onderwerpen aanleveren aan Moventem en samen met Moventem invulling geven aan een vragenlijst die op de website Renkumspreekt.nl komt te staan.

De medewerker van Moventem noemde ook dat het inwonerspanel Renkum Spreekt vaker ingezet moet worden, wil de gemeente Renkum het aantal panelleden behouden. Moventem heeft onderzocht dat een inwonerspanel het beste werkt wanneer het instrument ongeveer vijf keer per jaar wordt ingezet. Zo blijven inwoners betrokken en willen inwoners met de gemeente blijven meedenken. De laatste keer dat het inwonerspanel Renkum Spreekt bij de gemeente Renkum is ingezet was bij het samenstellen van de Omgevingsvisie in 2021. De respons was goed, maar lager vergeleken met eerdere onderzoeken, door weinig verschillende onderwerpen die aan bod kwamen.

Wanneer panelleden hun ideeën en meningen mogen delen is het volgens Moventem belangrijk dat er regelmatig teruggekoppeld wordt naar panelleden. Ook is het voor panelleden fijn als zij als eerste de resultaten zien. Dat is de beloning voor panelleden die meedoen.

Volgens de medewerker van Moventem werkt het bij andere gemeenten goed om aan het begin van het jaar met een interdisciplinair team na te denken over welke onderwerpen aankomend jaar belangrijk zijn voor de gemeente en welke onderwerpen geschikt zijn voor het inwonerspanel.

Budget en capaciteit

Uit de data blijkt dat er behoefte is aan het beschikbaar stellen van meer budget en capaciteit voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum.

Meer budget en capaciteit beschikbaar stellen voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Gemeente: Veel (12) ambtenaren noemden het beschikbaar stellen van budget en capaciteit belangrijk om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven goed te organiseren. Wanneer de gemeente Renkum participatie gemeente-breed wil vormgeven, zal er volgens de ambtenaren capaciteit beschikbaar moeten zijn om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven als intern proces in de gemeente Renkum in te richten.

Er waren vier ambtenaren die tijdens het gesprek aangaven graag te willen weten wat participatie (of een participatietraject) mag kosten.

Een aantal (8) ambtenaren noemden specifiek meer budget en capaciteit beschikbaar te willen voor het ondersteunen en faciliteren van inwonersinitiatieven.

Eén ambtenaar noemde oprechte aandacht voor een inwoner met een inwonersinitiatief het belangrijkste om een inwoner met een inwonersinitiatief te kunnen ondersteunen en faciliteren. Daarvoor moeten wel uren en middelen beschikbaar zijn.

Een andere ambtenaar wil meer budget beschikbaar hebben voor inwonersinitiatieven dat niet voor een stichting of vereniging bedoeld is, maar voor kleine inwonersinitiatieven die gericht zijn op ontmoeting.

Als laatste wil een ambtenaar zelf over een klein budget (bijvoorbeeld 300 euro per jaar) beschikken om inwonersinitiatieven te ondersteunen die gericht zijn op ontmoeting.

De Adviesraad Sociaal Domein: Leden van de Adviesraad Sociaal Domein vinden het van belang dat de gemeente Renkum niet alleen laat weten dat inwonersinitiatieven gewaardeerd worden, maar dat ook laat blijken in ondersteuning en facilitering en het beschikbaar stellen van een budget.

4. Conclusie, aanbevelingen en discussie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag: 'Hoe kan de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vormgeven?'. In de periode tussen januari en oktober 2022 is er zowel binnen de gemeentelijke organisatie als bij inwoners, netwerkpartners en stakeholders data opgehaald, door middel van kwalitatieve interviews, over de huidige vormen en instrumenten die gemeente Renkum voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inzet, waar men tevreden over is, waarover (nog) niet, de succesverhalen en wensen voor de toekomst.

Dit hoofdstuk geeft de conclusie en aanbevelingen van het onderzoek weer. De aanbevelingen zijn gericht op het beter vormgeven van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum. De aanbevelingen beschrijven verschillende scenario's waar uitvoering aangegeven kan worden. De aanbevelingen en scenario's zijn keuzes aan het College bij het inrichten van het interne proces van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum.

Conclusie

Uit de resultaten wordt het volgende geconcludeerd:

- Er is op dit moment geen uniform intern proces ingericht voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum;
- Er zijn op dit moment geen duidelijke randvoorwaarden, richtlijnen en afspraken voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum;
- Er is binnen en buiten de gemeentelijke organisatie behoefte aan helderheid over de definitie van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, de rol van de gemeente, de verwachtingen van de gemeente richting inwoners en netwerkpartners en een vast contactpersoon voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente.
- Er is binnen de gemeente behoefte aan (besluitvorming over) een visie op inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en het beschikbaar stellen van budget en capaciteit voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.
- Er is binnen de gemeente behoefte aan betere interne afstemming, samenwerking en interne communicatie over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.
- Er is binnen en buiten de gemeentelijke organisatie behoefte aan meer samenwerking en betere communicatie met inwoners en netwerkpartners, waarbij verwachtingsmanagement, regelmatige terugkoppeling, transparantie en het uitleggen van besluitvormingsstappen belangrijke uitgangspunten zijn voor inwoners en netwerkpartners.

Aanbevelingen met scenario's

Er zijn verschillende manieren om het proces van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven gemeente-breed te verbeteren in de gemeente Renkum.

Hieronder volgt een aantal aanbevelingen, dat voortkomt uit het onderzoek. Onder de aanbevelingen worden verschillende scenario's beschreven die financiële consequenties bevatten. Budget en capaciteit is nodig om de beschreven aanbevelingen en scenario's uit te voeren, als daarvoor wordt gekozen.

Aanbeveling 1: een centraal punt voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Een aanbeveling die voortkomt uit de resultaten en conclusie is het inrichten van een centraal punt voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum. Het zorgt ervoor dat er gemeente-breed hetzelfde met inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven wordt omgegaan en het biedt structuur, helderheid en duidelijkheid aan ambtenaren, inwoners en netwerkpartners. Er zijn verschillende scenario's mogelijk om een centraal punt binnen de gemeente Renkum verder vorm te geven. Hieronder worden drie scenario's beschreven, waarvan voor het eerste scenario het minste en voor het derde scenario het meeste budget en capaciteit nodig is. Voor alle scenario's geldt dat een communicatieadviseur betrokken is en een adviserende rol heeft over het communiceren naar inwoners toe bij participatietrajecten en inwonersinitiatieven.

De huidige en bestaande processen voor participatietrajecten vanuit formele planprocedure in het Ruimtelijk Domein zijn wettelijk belegde taken voor de gemeente en worden op bestaande voet doorgezet. Deze komen niet bij het centraal en integraal punt binnen. De overige of nieuwe participatietrajecten waar nog geen bestaand werkproces voor is kunnen opgepakt worden door het centraal en integraal punt.

Scenario 1: Een interdisciplinair projectteam. Om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum integraal vorm te geven kan er interdisciplinair samengewerkt worden tussen het Ruimtelijk Domein, het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf. Een interdisciplinair projectteam kan bestaan uit een ambtenaar uit het Ruimtelijk Domein, het Sociaal Domein, Dienstverlening en Bedrijf en een communicatieadviseur.

Dit interdisciplinaire projectteam heeft naast de normale werkzaamheden capaciteit om bezig te zijn met inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Het projectteam komt regelmatig samen om lopende projecten te bespreken. In het begin zal dat meer zijn, wanneer taken helder zijn zal dat afnemen.

Het interdisciplinaire projectteam stelt elkaar op de hoogte van startende en lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven binnen de gemeente, zorgt ervoor dat andere collega's op de hoogte zijn wanneer dat nodig is, werkt integraal aan inwonersinitiatieven en schrijft vernieuwd participatiebeleid en handreikingen hoe de gemeente Renkum omgaat met inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

De schatting is dat bij een interdisciplinair projectteam van vier personen elke ambtenaar ongeveer vier structurele uren per week nodig heeft.

Scenario 2: Eén vaste coördinator. Er kan één vaste coördinator aangesteld worden, die overzicht houdt en een adviserende rol aanneemt bij participatietrajecten en inwonersinitiatieven. Deze vaste coördinator bestaat uit één ambtenaar, die capaciteit beschikbaar krijgt om zijn coördinerende rol te vervullen.

De coördinator is op de hoogte van alle lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven, sluit aan bij vergaderingen over participatietrajecten, geeft tips en advies, ondersteunt collega's en heeft een verbindende rol tussen collega's van verschillende participatietrajecten en inwonersinitiatieven tussen de domeinen en afdelingen.

De coördinator is proceseigenaar op het gebied van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

Inhoudelijke ambtenaren blijven inhoudelijk verantwoordelijk voor een participatietraject en inwonersinitiatief. De coördinator blijft wel betrokken bij het proces van een participatietraject en inwonersinitiatief en denkt mee met de inhoudelijke ambtenaren als dat nodig is.

Wanneer een inwonersinitiatief wordt ingediend neemt de coördinator contact op met de inwoner om te vertellen dat het inwonersinitiatief goed is ontvangen, stelt verhelderende vragen en weegt samen met een inhoudelijke ambtenaar af of en op welke manier de gemeente Renkum iets aan dat inwonersinitiatief wil en kan bijdragen.

Ambtenaren, inwoners en netwerkpartners kunnen met vragen terecht bij de coördinator. De coördinator heeft regelmatig contact met netwerkpartners. De coördinator stelt netwerkpartners op de hoogte van ontwikkelingen en maakt duidelijke afspraken met hen.

Voor een vaste coördinator voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven is tussen de 24 en 32 uur per week capaciteit ingeschat.

Scenario 3: Het aanstellen van twee participatie/beleidsmedewerkers (uit het Ruimtelijk Domein en het Sociaal Domein). De gemeente Renkum kan twee participatie/beleidsmedewerkers aanstellen voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. De twee

participatie/beleidsmedewerkers bestaan uit een ambtenaar van het Ruimtelijk Domein en een ambtenaar van het Sociaal Domein die gezamenlijk participatietrajecten en inwonersinitiatieven op zich nemen.

Bij dit scenario nemen de twee participatie/beleidsmedewerkers alle participatietrajecten en inwonersinitiatieven uit handen en zorgen voor een intern ingericht proces voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente. Dit vermindert de druk op de capaciteit bij andere ambtenaren van de gemeente Renkum.

De participatie/beleidsmedewerkers schrijven vernieuwd participatiebeleid en handreikingen over hoe de gemeente Renkum omgaat met inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. De participatie/beleidsmedewerkers gaan ook aan de slag met ingediende inwonersinitiatieven. In

tegenstelling tot de vaste coördinator, zijn de participatie/beleidsmedewerkers niet alleen proceseigenaar, maar ook inhoudelijk verantwoordelijk.

Ambtenaren, inwoners en netwerkpartners kunnen met vragen terecht bij de aangestelde participatie/beleidsmedewerkers. Daarnaast nemen de participatie/beleidsmedewerkers contact op met netwerkpartners, stellen hen op de hoogte van ontwikkelingen en maken duidelijke afspraken met hen.

Er wordt voor elke participatie/beleidsmedewerker ingeschat op een capaciteit van 36 uur per week.

Aanbeveling 2: Stel een visie vast en stel duidelijke kaders op voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Een volgend resultaat uit het onderzoek is dat ambtenaren willen weten wat de visie is voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum, wat de kaders zijn en dat er overeenstemming is.

Het is belangrijk dat er een visie wordt vastgesteld en duidelijke kaders en richtlijnen komen voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum die gemeente-breed gehanteerd kunnen worden. Echter, zijn er nuanceverschillen in de uitvoering voor het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein doordat zij te maken hebben met verschillende processen en wetten.

Er zijn verschillende scenario's die kunnen bijdragen aan een visie, kaders, richtlijnen en werkwijze voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven voor het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein:

Scenario 1: vernieuwd participatiebeleid. Het participatiebeleid Burgerparticipatie (2013) verdient anno 2022 een update. Vernieuwd participatiebeleid biedt ambtenaren duidelijkheid over de visie van de gemeente Renkum over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. In het vernieuwde participatiebeleid staan duidelijke kaders en richtlijnen opgesteld over de werkwijze waarop de gemeente Renkum vormen en instrumenten voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inzet. Dit beleid bevat ook specifiekere richtlijnen en kaders voor het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein. Het vernieuwde participatiebeleid wordt integraal geschreven met zowel ambtenaren uit het Ruimtelijk- als het Sociaal Domein, zodat het participatiebeleid aansluit bij beide domeinen.

In het participatiebeleid kan ook helder beschreven staan wat voor inwonersinitiatieven de gemeente Renkum wil ondersteunen en wat de randvoorwaarden voor inwonersinitiatieven zijn.

Scenario 2: actieprogramma voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Een actieprogramma is een uitwerking van het participatiebeleid, waarin concrete plannen, stappen en doelen voor de toekomst op het gebied van participatie voor de gemeente beschreven staan en daarnaartoe gewerkt wordt.

De gemeente Renkum kan inspiratie opdoen uit het actieprogramma van de gemeente Arnhem 'Samen maken we Arnhem' en de gemeente Utrecht 'Samen stad maken op de Utrechtse manier'. Zowel het actieprogramma van de gemeente Utrecht als de gemeente Arnhem zijn goede voorbeelden, waar de gemeente Renkum inspiratie uit kan halen.

Het actieprogramma van de gemeente Arnhem 'Samen maken we Arnhem' past qua omvang en grootte van plannen, stappen en doelen het beste bij het proces waar de gemeente Renkum zich ook in bevindt.

Scenario 3: handreiking voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Een handreiking is een hulpmiddel en praktische uitwerking van het participatiebeleid en actieprogramma. Een handreiking gaat verder dan het participatiebeleid en actieprogramma, omdat het een helder kader en eenheid biedt voor de gemeente om in de praktijk om te gaan met inwonerparticipatie. In een handreiking wordt een plan van aanpak opgenomen over de stappen die je moet nemen om een goed participatietraject op te zetten.

Andere gemeenten hebben al handreikingen voor inwonerparticipatie, voornamelijk gericht op het Ruimtelijk Domein. Het advies is om een handreiking op te stellen dat zowel door het Ruimtelijk- als het Sociaal Domein gebruikt kan worden. Echter kunnen er nuanceverschillen bestaan tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein om in de praktijk om te gaan met participatietrajecten.

Het Sociaal Domein heeft minder met het opzetten van participatietrajecten te maken. Vaak gaat dit in samenwerking met ambtenaren van het Ruimtelijk Domein. Toch is een handreiking voor het Sociaal Domein ook handig. Ambtenaren van het Sociaal Domein zijn op deze manier bewuster

van de stappen die genomen moeten worden om een participatietraject op te zetten en de samenwerking met ambtenaren van het Ruimtelijk Domein kan hierdoor verbeterd worden. De gemeente Renkum kan - om kosten en capaciteit te besparen - ervoor kiezen om bestaande (elementen van) handreikingen en stappenplannen van andere gemeenten over te nemen. De gemeente Renkum zal dan wel een keuze moeten maken in welke bestaande handreiking voor inwonerparticipatie het beste bij de gemeente Renkum past.

Hieronder worden een aantal mogelijkheden genoemd:

- Het 'Arnhemse stappenplan participatie' lijkt het meest geschikt voor de gemeente Renkum om binnen de gemeentelijke organisatie in het Ruimtelijk Domein te gebruiken. Het 'Arnhemse stappenplan participatie' laat de algemene uitgangspunten voor participatie zien, bedoelt voor alle participatietrajecten van de gemeente Arnhem. Ook de handreiking 'Betrek de buurt bij uw bouwplan' is geschikt om te gebruiken in het Ruimtelijk Domein van de gemeente Renkum. Deze handreiking is een concrete uitwerking van het gedachtegoed van het 'Arnhemse stappenplan participatie' gericht op ruimtelijke projecten. Deze handreiking is bedoeld om te bepalen welk niveau van participatie wenselijk is voor projecten uit het Ruimtelijk Domein.
- Het adviesbureau Over Morgen heeft samen met een projectteam een plan van aanpak gemaakt voor een participatietraject voor het project bij de Bram Streeflandweg. Met dit plan van aanpak breng je alle stakeholders en belanghebbenden in beeld, bespreek je het doel van het participatietraject en wordt er een risicoanalyse gemaakt. Op deze manier wordt er van tevoren goed nagedacht over een participatietraject. Dit plan van aanpak kan de basis vormen voor andere participatietrajecten in de gemeente Renkum en worden opgenomen in de op te stellen handreiking.

Daarnaast is het voor zowel het Ruimtelijk- als het Sociaal Domein nuttig om een handreiking voor inwonersinitiatieven te hebben.

Op dit moment is er geen eenduidig proces over hoe de gemeente Renkum inwonersinitiatieven aanpakt, hierdoor zijn te nemen stappen ook niet helder voor ambtenaren wanneer zij aan de slag gaan met een inwonersinitiatief.

Een handreiking kan alle ambtenaren helpen om de te nemen stappen overzichtelijk in een handreiking te zien en zo gemakkelijker met inwonersinitiatieven aan de slag te gaan.

Oldebroek voor Mekaar (van de gemeente Oldebroek) heeft een leidraad opgesteld hoe de gemeente Oldebroek omgaat met inwonersinitiatieven. De leidraad bevat zeven aandachtspunten die bij elk initiatief kunnen worden toegepast, zowel bij inwonersinitiatieven als gemeentelijke initiatieven.

Deze leidraad kan de gemeente Renkum overnemen of een inspiratiebron zijn om een eigen handreiking voor (inwoners)initiatieven op te stellen.

De manier waarop de drie scenario's worden opgesteld, is afhankelijk van welk scenario wordt gekozen bij aanbeveling 1:

- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een interdisciplinair projectteam, dan geeft het interdisciplinaire projectteam uitwerking aan bovengenoemd(e) scenario('s). Zij stellen een visie en kaders op en werken deze uit in een participatiebeleid, handreiking en actieprogramma.
- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een vaste coördinator, begeleidt de coördinator de inhoudelijke ambtenaren (ambtenaren uit het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein) bij het opstellen van een visie en een kader, door het uitwerken van een participatiebeleid, een handreiking en een actieprogramma. De coördinator houdt overzicht, geeft opdracht voor het uitwerken van bovengenoemd(e) scenario('s) aan inhoudelijke ambtenaren en begeleidt hen bij de opdracht. De inhoudelijke ambtenaren zijn verantwoordelijk voor het opstellen van een visie en het kader.
- Wanneer er bij aanbeveling 1 wordt gekozen voor het aanstellen van twee participatie/beleidsmedewerkers voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, dan geven de participatie/beleidsmedewerkers uitwerking aan bovengenoemd(e) scenario('s). Zij stellen een visie en kaders op en werken deze uit in een participatiebeleid, handreiking en actieprogramma.

Aanbeveling 3: Een centraal budget voor inwonersinitiatieven

Het is belangrijk dat er meer budget en capaciteit beschikbaar komt voor inwonersinitiatieven. Met de subsidie cofinanciering konden alleen inwonersinitiatieven vanuit een stichting of vereniging aangevraagd en ondersteund worden. Het is de wens van de gemeente Renkum om ook inwonersinitiatieven vanuit inwoners, gericht op ontmoeting, te ondersteunen. Deze kleinschalige inwonersinitiatieven kosten in de meeste gevallen relatief minder geld. Met aandacht en kennis kan een ambtenaar een inwoner op weg helpen en ondersteunen bij het mogelijk maken van een inwonersinitiatief in de gemeente Renkum. Ambtenaren vinden het momenteel lastig om de weg binnen de gemeente te vinden bij het ondersteunen van een inwonersinitiatief. Het is voor ambtenaren niet helder hoe zij geld beschikbaar kunnen krijgen om een klein inwonersinitiatief te ondersteunen. Het kost de ambtenaar veel tijd om dit uit te zoeken en geld beschikbaar te krijgen. Mijn advies is om een centraal budget beschikbaar te stellen voor inwonersinitiatieven, zodat ook kleine inwonersinitiatieven gemakkelijker gefaciliteerd worden. Met dit centrale budget komt meer helderheid over waar en bij wie budget gevraagd kan worden om een inwonersinitiatief te ondersteunen.

Op basis van de keuze die is gemaakt bij aanbeveling 1 zijn er verschillende scenario's om het centrale budget voor inwonersinitiatieven in te richten.

Scenario 1: Een centraal budget in handen van een interdisciplinair projectteam. Wanneer er bij aanbeveling 1 wordt gekozen voor een interdisciplinair projectteam, kan het interdisciplinaire projectteam het centrale budget voor inwonersinitiatieven beheren. Ambtenaren kunnen bij het interdisciplinaire projectteam vragen of zij budget kunnen krijgen om een bepaald inwonersinitiatief te ondersteunen en faciliteren. Het interdisciplinaire projectteam weegt met elkaar af of en hoeveel budget ze het aan het inwonersinitiatief willen besteden. Belangrijk is dat het duidelijk is voor ambtenaren dat zij het budget bij het interdisciplinaire projectteam aan moeten vragen.

Scenario 2: Een centraal budget in handen van een vaste coördinator. Wanneer er bij aanbeveling 1 wordt gekozen voor een coördinator, dan kan de coördinator het centrale budget voor inwonersinitiatieven beheren. De coördinator krijgt de inwonersinitiatieven binnen, beoordeelt of een inwonersinitiatief haalbaar is en of de gemeente het inwonersinitiatief wil ondersteunen. De coördinator kan in afstemming met de inhoudelijke collega op voorhand bepalen of en hoeveel budget de gemeente beschikbaar wil stellen om het inwonersinitiatief te ondersteunen en faciliteren.

Scenario 3: Een centraal budget in handen van twee aangestelde participatie/beleidsmedewerkers. Wanneer er bij aanbeveling 1 wordt gekozen voor twee participatie/beleidsmedewerkers voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, beheren de participatie/beleidsmedewerkers het centrale budget voor inwonersinitiatieven. De twee projectmedewerkers ontvangen niet alleen de inwonersinitiatieven, maar ondersteunen en faciliteren de inwoners met hun inwonersinitiatief. Het centrale budget blijft in handen van de participatie/beleidsmedewerkers en verstrekken zelf indien nodig geld aan de inwoner(s) om een inwonersinitiatief te ondersteunen.

Aanbeveling 4: Verbeter de interne afstemming, samenwerking en communicatie

Een volgende aanbeveling die voortkomt uit de resultaten van dit onderzoek is het verbeteren van de interne afstemming, samenwerking en communicatie binnen de gemeente Renkum. Interne afstemming, samenwerking en communicatie is belangrijk, omdat het onderwerp inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven domein-overstijgend is en alle ambtenaren er mee te maken hebben. Op dit moment wordt er door ambtenaren afstand ervaren tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein. De wens van de ambtenaren van de gemeente Renkum is dat er betere afstemming plaats vindt tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein.

Het is belangrijk om te benoemen dat het niet per definitie gaat om 'meer' samenwerking. Het gaat om betere afstemming en samenwerking tussen afdelingen. Ambtenaren willen beter op de hoogte zijn van de werkzaamheden van collega's en elkaar gemakkelijk kunnen vinden wanneer dat nodig is.

Voor inwoners en netwerkpartners is het ook prettig als de interne afstemming, samenwerking en communicatie binnen de gemeente Renkum verbetert, zodat inwoners beter doorverbonden

worden naar de juiste ambtenaar wanneer zij contact opnemen met het KCC met een vraag rondom inwonerparticipatie of inwonersinitiatieven.

Hieronder zijn drie scenario's uitgewerkt waar uitvoering aan gegeven kan worden om de interne afstemming, samenwerking en communicatie te verbeteren:

Scenario 1: Een aantal keer per jaar een bijeenkomst voor alle ambtenaren binnen de gemeente Renkum. Om ambtenaren beter op de hoogte te brengen van het interne proces en wat er speelt rondom inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven binnen de gemeente Renkum, kan een aantal keer per jaar een bijeenkomst plaatsvinden voor alle ambtenaren van de gemeente Renkum. Het advies voor het aantal bijeenkomsten per jaar is twee. Met twee keer per jaar blijven ambtenaren voldoende betrokken en op de hoogte over ontwikkelingen rondom inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Tijdens deze bijeenkomst worden instrumenten en vormen die de gemeente Renkum inzet voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven onder de aandacht gebracht. Daarnaast worden de kaders en het proces rondom inwonersparticipatie en -initiatieven (opnieuw) toegelicht. Ambtenaren kunnen vragen stellen en suggesties doen.

Doordat ambtenaren van het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf samenkomen om over dit onderwerp te praten en na te denken, kan er meer verbinding ervaren worden tussen deze afdelingen. Dit kan leiden tot verduidelijking van het proces, meer intern draagvlak, betere afstemming, samenwerking en communicatie tussen het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein, en Dienstverlening en Bedrijf.

Scenario 2: Een intranetpagina voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Om ervoor te zorgen dat ambtenaren beter op de hoogte zijn van lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven binnen de gemeente kan er een intranetpagina aangemaakt worden voor participatie dat regelmatig aangevuld wordt met informatie. Hier kunnen lopende participatietrajecten en inwonersinitiatieven, succesverhalen en ontwikkelingen rondom inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven beschreven staan. Zo zijn ambtenaren beter op de hoogte wat er speelt op het gebied van participatie en weten zij beter bij wie ze aan kunnen kloppen bij vragen over inwonerparticipatie of inwonersinitiatieven.

Scenario 3: Aandacht blijven vragen voor agendabeheer en overzicht van takenpakketten bij ambtenaren. Voor het KCC is het belangrijk dat ambtenaren in hun digitale agenda beschikbaarheid en telefoonnummer aan te geven. Ook is het voor alle ambtenaren, maar in het bijzonder voor het KCC en de Front Office belangrijk dat zij weten wie welke takenpakketten heeft. Voor ambtenaren is dit belangrijk, zodat ze gemakkelijk de juiste collega kunnen benaderen bij vragen en voor het KCC en de Front Office is het belangrijk zodat zij een inwoner naar de juiste inhoudelijke collega kunnen door verbinden bij vragen. Het advies is om regelmatig aandacht te blijven vragen bij ambtenaren voor het goed beheren van de digitale agenda's en bij te houden wie zich met welke onderwerpen en taken bezighoudt. Dit kan bijvoorbeeld door het sturen van een bericht op intranet of het sturen van een mail, die de handreiking 'agendabeheer' bevat.

Wie aan de slag gaat met het verbeteren van de interne afstemming, samenwerking en communicatie, is afhankelijk van welk scenario wordt gekozen bij aanbeveling 1:

- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een interdisciplinair projectteam, dan is het interdisciplinaire projectteam (mede)verantwoordelijk voor het verbeteren van de interne afstemming, samenwerking en communicatie. De communicatieadviseur die in dit interdisciplinaire projectteam zit neemt de lead en geeft tips en sturing aan het op een projectmatige manier aan de slag gaan met het organiseren van bijeenkomsten voor ambtenaren, het maken van een intranetpagina, en vragen regelmatig aandacht voor agendabeheer.
- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een vaste coördinator, dan begeleidt de coördinator de inhoudelijke ambtenaren met het organiseren van bijeenkomsten voor ambtenaren, het maken van een intranetpagina, en vragen regelmatig aandacht voor agendabeheer. De coördinator is verantwoordelijk voor het verbeteren van de interne afstemming, samenwerking en communicatie en houdt overzicht over de uitvoering van bovengenoemde scenario('s).

- Wanneer er bij aanbeveling 1 wordt gekozen voor twee participatie/beleidsmedewerkers voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, zijn de participatie/beleidsmedewerkers verantwoordelijk voor het verbeteren van de interne afstemming, samenwerking en communicatie, in samenwerking met afdeling Communicatie. De participatie/beleidsmedewerkers geven uitwerking aan bovengenoemde scenario('s). Zij organiseren bijeenkomsten voor ambtenaren, maken een intranetpagina, en vragen regelmatig aandacht voor agendabeheer.

Aanbeveling 5: verbeter de externe communicatie

Uit de resultaten blijkt dat externe communicatie met inwoners en netwerkpartners verbeterd kan worden. Verwachtingsmanagement, regelmatige terugkoppeling en het uitleggen van besluitvormingsstappen zijn belangrijke uitgangspunten voor inwoners en netwerkpartners. Er zijn verschillende scenario's om de externe communicatie met inwoners en netwerkpartners te verbeteren.

Scenario 1: Een aantal keer per jaar een bijeenkomst voor betrokken netwerkpartners organiseren. Om de externe communicatie met netwerkpartners te verbeteren kan er een aantal keer per jaar een bijeenkomst georganiseerd worden om betrokken netwerkpartners op de hoogte te stellen van ontwikkelingen rondom inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Het advies is om twee keer per jaar een bijeenkomst te laten plaatsvinden. Zo blijven netwerkpartners betrokken, voelen ze zich verbonden met de gemeente en zijn ze op de hoogte van wat er speelt bij de gemeente Renkum.

Tijdens deze bijeenkomst kan uitgelegd worden welke vormen en instrumenten de gemeente Renkum voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven inzet, wat de netwerkpartners van de gemeente kan verwachten, wat de gemeente van netwerkpartners verwacht, het benoemen van succesverhalen van participatietrajecten en inwonersinitiatieven en op de hoogte brengen van aankomende participatietrajecten. Het is een moment om met netwerkpartners ideeën uit te wisselen en te praten over participatie. Netwerkpartners zijn vaak beter op de hoogte van ontwikkelingen rondom participatietrajecten en inwonersinitiatieven binnen de gemeente en kunnen zo beter vragen van inwoners beantwoorden over participatietrajecten en inwonersinitiatieven. Andersom kan de gemeente leren van netwerkpartners en krijgt beter inzicht in ervaringen van netwerkpartners over participatietrajecten en inwonersinitiatieven.

Scenario 2: Op de gemeentelijke website een webpagina inrichten voor participatie. Op de gemeentelijke website kan een webpagina ingericht worden voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven. Hier kunnen inwoners terecht met vragen en informatie over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en kunnen inwonersinitiatieven ingediend worden. Op deze webpagina kunnen ook tips beschreven staan over hoe inwoners gemakkelijk geld in kunnen zamelen voor hun inwonersinitiatief en kunnen eisen en voorwaarden waar een inwonersinitiatief aan moet voldoen beschreven staan. Zo komen alleen inwonersinitiatieven bij de gemeente binnen waar door inwoners al goed over is nagedacht en die aan de eisen voldoen. Op deze manier vindt er op de gemeentelijke website een voorselectie plaats van inwonersinitiatieven.

Scenario 3: Bekijk onderwerpen voor het inwonerspanel Renkum Spreekt. Als de gemeente Renkum het aantal panelleden van ca. 1400 wil behouden en wil zorgen dat het aantal panelleden groeit, zodat de ideeën en meningen van meer inwoners gehoord worden, zal de gemeente Renkum het inwonerspanel frequenter en met diverse onderwerpen in moeten zetten. Het advies is dat er elk jaar wordt bekeken welke onderwerp spelen binnen de gemeente Renkum en samen met Moventem wordt gekeken welke onderwerpen geschikt zijn voor het inwonerspanel. Bij één of meerdere geschikte onderwerpen wordt er samen met Moventem een methodologische vragenlijst opgesteld en op de website van Renkum Spreekt geplaatst.

Wie verantwoordelijk is voor deze scenario's, hangt af van de besluitvorming bij aanbeveling 1:

- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een interdisciplinair projectteam, dan is het interdisciplinaire projectteam verantwoordelijk voor het verbeteren van de externe communicatie. De communicatieadviseur neemt de lead en geeft tips en sturing bij het uitvoeren van de bovengenoemd(e) scenario('s). Zij organiseren bijeenkomsten voor betrokken netwerkpartners, richten een webpagina voor participatie in op de

gemeentelijke website en bekijken welke onderwerpen geschikt zijn voor het inwonerspanel Renkum Spreekt.

- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor een vaste coördinator, dan begeleidt de coördinator de inhoudelijke ambtenaren met het organiseren van bijeenkomsten voor betrokken netwerkpartners, het inrichten van een webpagina voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven op de gemeentelijke website en bekijken welke onderwerpen geschikt zijn voor het inwonerspanel Renkum Spreekt. De coördinator is verantwoordelijk voor het verbeteren van de externe communicatie in samenwerking met afdeling Communicatie en houdt overzicht over de uitvoering van bovengenoemde scenario('s).
- Wanneer er bij aanbeveling 1 gekozen wordt voor het aanstellen van twee participatie/beleidsmedewerkers voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven, zijn de participatie/beleidsmedewerkers verantwoordelijk voor het verbeteren van de externe communicatie in samenwerking met afdeling Communicatie. De participatie/beleidsmedewerkers geven uitwerking aan bovengenoemde scenario('s). Zij organiseren bijeenkomsten voor betrokken netwerkpartners, richten een webpagina in voor participatie op de gemeentelijke website en bekijken welke onderwerpen geschikt zijn voor het inwonerspanel Renkum Spreekt.

Discussie

Hierboven zijn verschillende aanbevelingen met scenario's beschreven om inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven in de gemeente Renkum beter vorm te geven. Deze scenario's zijn voortgevloeid uit de resultaten van het onderzoek dat is uitgevoerd.

De aanbevelingen met scenario's hoeven niet uitgevoerd te worden zoals boven omschreven. Over de volgende punten kunnen verder nagedacht worden voordat er definitieve keuzes gemaakt worden:

- Het College kan besluiten om uitvoering te geven aan één of meerdere aanbevelingen en scenario's. Daarnaast is het mogelijk om een alternatief scenario te bedenken en uit te voeren. De beschreven aanbevelingen met scenario's dienen als uitgangspunt om bestuurlijk het gesprek binnen de gemeente Renkum te starten. Het is aan het MT om hier iets over te vinden, tot een definitief advies aan het College te komen;
- Inwonerparticipatie staat los van inwonersinitiatieven. Er kan daardoor op een andere manier invulling gegeven worden aan het uitwerken van het proces voor inwonerparticipatie dan voor inwonersinitiatieven. Zo kan er besloten worden om een hierboven beschreven aanbevelingen wel voor inwonersinitiatieven uit te voeren, maar niet voor inwonerparticipatie;
- Er moet verder onderzocht worden hoe de verschillende domeinen (het Ruimtelijk- en het Sociaal Domein) samen kunnen werken op het gebied van inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande werkzaamheden en wettelijke implementaties (zoals de Omgevingswet in het Ruimtelijk Domein).

5. Bronnenlijst

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.

Advies Inwonersinitiatieven Adviesraad Renkum 2021.

Beleidsnota Burgerparticipatie 2013 – Gemeente Renkum.

Collegeperspectief Renkum in Bloei 2022 – Gemeente Renkum.

De Omgevingsverbinder (2021, 21 oktober). *De Participatieladder: stap voor stap naar een hoger niveau*. Omgevingsmanagement Specialist. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://deomgevingsverbinder.nl/participatieladder/>

Kadernota Sociaal Domein 2020–2022 – Gemeente Renkum.

Movisie (2020). *Beter beleid met ervaringskennis van inwoners*. Geraadpleegd op 3 januari 2022, van: <https://www.movisie.nl/publicatie/beter-beleid-ervaringskennis-inwoners>

6. Bijlagen

Bijlage I: Lijst met gesprekspartners (ambtenaren) voor het kwalitatieve onderzoek

Wie (anoniem)	Functie	Wanneer
	Regie en projecten/Projectleider	Maandag 24 januari
	Projectleider Dorpsgericht werken	Maandag 7 februari
	Beleidsmedewerker Afval/ Beleidsnota burgerparticipatie	Maandag 7 februari
	Teammanager Klant Contact Centrum	Woensdag 7 februari
	Beleidsmedewerker onderwijs, kunst en cultuur. Over aanvragen vanuit Airborne en cofinanciering	Donderdag 10 februari
	Vergunningverlener (over de uitvoering)	Maandag 14 februari
	Projectmanager RO	Dinsdag 15 februari
	Beleidsmedewerker statushouders	Dinsdag 15 februari
	Sport en jeugd beleidsmedewerker	Donderdag 17 februari
	Communicatieadviseur Ruimtelijk Domein Communicatieadviseur Sociaal Domein	Maandag 21 februari
	Communicatieadviseur (online/internet)	Maandag 21 februari
	Strategisch beheerder – vaststellen omgevingsvisie (Visie omtrent Oosterbeek)	Woensdag 23 februari
	Projectmanager RO	Donderdag 24 februari
	Intern dienstverlening (vrijwilligersvergoeding)	Maandag 28 februari
	Juridisch adviseur algemene zaken	Maandag 28 februari
	1. Regie en projecten extern adviseur (RO) 2. Regie en projecten externe medewerker 3. Communicatieadviseur 4. Strategisch beleidsmedewerker economische zaken	Dinsdag 01 maart
	Subsidiebureau	Dinsdag 01 maart
	Adviseur dienstverlening (over vroeger)	Woensdag 02 maart
	1. Strategisch beheerder verkeer/wegen 2. Strategisch beheerder - Regie en projecten beleidsmedewerker groen 3. Strategisch beheerder - Regie en projecten projectleider openbare ruimte	Donderdag 3 maart

	4. Strategisch beheerder - Regie en Projecten projectleider riool en water	
	Beleid Domein Dienstverlening en Bedrijf (Bestuursadviseur).	Donderdag 03 maart
	Teamleider gemeentewerf	Donderdag 3 maart
	Beleid Ruimtelijk Domein (Beleidsmedewerker RO). Beleid Ruimtelijk Domein (medewerker Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen).	Maandag 7 maart
	Juridisch adviseur, bezwaarschriften	Dinsdag 15 maart
	Implementatie omgevingswet	Donderdag 17 maart
	Projectleider Buurtcirkels van Programmalijnen	Dinsdag 22 maart
	Voormalig projectmanager Omgevingswet	Woensdag 23 maart

Bijlage II: Lijst met gesprekspartners (inwoners, netwerkpartners en stakeholders) voor het kwalitatieve onderzoek

Naam (anoniem)	Organisatie		Onderwerp	Datum
	Berenschot	Stakeholder	Over toetsing reisgids 'Kernendemocratie'.	Maandag 14 maart
	Gemeente Arnhem	Stakeholder	Over handleiding 'Betrek de buurt bij uw bouwplan'.	Woensdag 16 maart
	Gemeente Arnhem	Stakeholder	Over inwonerparticipatie.	Maandag 28 maart
	De Dorpsplatforms	Netwerkpartner, tevens inwoners	Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.	Dinsdag 29 maart
	Vijf dorpen in het groen	Netwerkpartner, tevens inwoners	Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.	Dinsdag 29 maart
	VNG	Stakeholder	Over participatiegids Ondernemers.	Woensdag 30 maart
	Gemeente Utrecht	Stakeholder	Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.	Dinsdag 5 april
	Ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek	Netwerkpartner, tevens inwoner	Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.	Dinsdag 5 april
	Gemeente Lingewaard	Stakeholder	Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.	Woensdag 6 april

	Moventem	Stakeholder	Over het inwonerspanel Renkum Spreekt.	Dinsdag 12 april
	Ede Viert	Stakeholder	Over inwonersinitiatieven.	Dinsdag 26 april
	Werkgroep Groen leven (inwoners)	Inwoners	Over lopende inwonersinitiatieven in Doorwerth en omgeving.	Woensdag 25 april

Bijlage III: Methodesectie

Aanpak

Om tot een advies te komen heeft de tijdelijke beleidsmedewerker/onderzoeker onderzoek uitgevoerd en informatie opgehaald binnen en buiten de gemeente Renkum. Daarnaast is er input opgehaald bij verschillende vergaderingen (zoals de intaketafel en over de Omgevingswet) en projecten (project Bram Streeflandweg voor een plan van aanpak voor het participatietraject in samenwerking met Over Morgen). Ook werd inwonerparticipatie onderdeel van de programmalijnen in het Sociaal Domein.

Tijdens een inspiratiebijeenkomst van Maak Capelle! is kennis gemaakt met een methodiek om beter om te gaan met inwonersinitiatieven (zie bijlage V).

Methode

De kwalitatieve onderzoeksmethode werd gebruikt om te onderzoeken hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven deze collegeperiode beter vorm kan geven.

Het onderzoek bestond uit het voeren van gesprekken met bestuurders, het College, De Raad, De Adviesraad Sociaal Domein, ambtenaren (Ruimtelijk Domein, Sociaal Domein en Dienstverlening en Bedrijf), inwoners (inwoners van de werkgroep Groen Leven en inwoners die deel uitmaken van onze netwerkpartners), netwerkpartners (zoals Renkum voor Elkaar, De dorpsplatforms, Vijf Dorpen in het Groen en Ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek) en stakeholders (zoals Moventem, gemeente Arnhem, gemeente Lingewaard, gemeente Utrecht, VNG en Berenschot). Via de zogenoemde sneeuwbalmethode werden nieuwe gesprekspartners gevonden. Dit betekent dat er tijdens gesprekken werd gevraagd naar mogelijke andere gesprekspartners die ervaring hadden met of ideeën hadden over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven en zo ontstaat het 'sneeuwbal-effect'.

De interne en externe gesprekken voor het onderzoek vonden zowel online als offline plaats.

De gesprekken duurde een half uur tot een uur. Wanneer er bij de gesprekken met netwerkpartners meer dan drie personen aanwezig waren, werd er een interactieve sessie georganiseerd aan de hand van een infographic (zie bijlage VI). Deze interactieve sessie duurde ongeveer anderhalf tot twee uur.

Van elk gesprek werd een verslaglegging gemaakt die naar de gesprekspartners is verstuurd. De gesprekspartners konden op het verslag reageren met opmerkingen. Deze opmerkingen werden in het gespreksverslag verwerkt. Van de gesprekken met stakeholders is geen verslag gemaakt, omdat de gesprekken bedoeld waren om informatie en inspiratie op te halen en de uitkomsten van het onderzoek geen invloed hebben op de stakeholders.

Data werd geanalyseerd door de gespreksverslagen uit te printen, in stukken te knippen en te categoriseren. Er werd geturfd hoe vaak dezelfde wensen en ideeën voorbijkwamen. Vervolgens werd er een conceptadvies geschreven, dat gedeeld werd met de interne en externe gesprekspartners, waarop gereageerd kon worden. De opmerkingen werden zorgvuldig bekeken en eventueel aangepast of aangevuld in het adviesrapport.

In augustus 2022 zijn de onderzoeksresultaten gepresenteerd aan het College en aan alle ambtenaren van de gemeente Renkum door middel van een interactieve presentatie in de Raadszaal. Bij deze bijeenkomst waren ook inwoners en netwerkpartners die deelgenomen hadden aan het onderzoek aanwezig. In september 2022 heeft er een raadsontmoeting plaatsgevonden.

Planning

De planning voor de opdracht inwonerparticipatie van januari 2022 tot oktober 2022 is als volgt ingedeeld:

- Januari: Inlezen en naar De Adviesraad Sociaal Domein.
- Februari: Gesprekken intern met bestuurders en ambtenaren.
- Maart: Gesprekken intern met bestuurders en ambtenaren en een

- April: werksessie met De Adviesraad Sociaal Domein.
Gesprekken extern met inwoners, stakeholders en netwerkpartners en analyseren van intern opgehaalde data.
- Mei: Analyseren van extern opgehaalde data en schrijven van het concept adviesrapport.
- Juni: Schrijven van het concept adviesrapport.
- Juli: Schrijven van het concept adviesrapport.
- Augustus: Interactieve presentatie aan gemeente, inwoners en netwerkpartners.
- September: Raadscommissie.
- Oktober: Opleveren adviesrapport.

Bijlage IV: Voorbeelden over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven die benoemd zijn door stakeholders

Ede viert en gemeente Ede

Ede viert is ontstaan als inwonersinitiatief tijdens de coronacrisis dat is uitgegroeid tot een succesvolle beweging. Ede Viert ondersteunt inwonersinitiatieven en organiseert samen met inwoners kleine evenementen voor inwoners. Ook staat Ede viert samen met inwoners stil bij verdrietige momenten. Ede Viert is succesvol omdat ze samen met inwoners er voor alle inwoners in de gemeente Ede zijn en gezamenlijk de handen uit hun mouwen steken voor een gemeenschappelijk doel. De gemeente Ede subsidieert Ede Viert.

De gemeente Ede heeft voor participatie de Edese-participatie-aanpak ontwikkeld, dat een handreiking is om vooraf goed na te denken over inwonerparticipatie en een participatietraject op een goede manier te laten verlopen.

Gemeente Arnhem

De gemeente Arnhem heeft een stappenplan voor inwonerparticipatie, genaamd 'Arnhems stappenplan participatie'. Hierin worden duidelijke kaders gegeven over hoe participatie aangepakt kan worden. Daarnaast heeft de gemeente Arnhem ook een actieprogramma, genaamd 'Samen maken we Arnhem-Actieprogramma burgerparticipatie'. Hierin staan gemaakte stappen, maar ook vervolgstappen beschreven die de gemeente Arnhem wil oppakken om participatie beter vorm te geven.

Sinds kort hanteert de gemeente Arnhem de handreiking 'Betrek de buurt bij uw bouwplannen' voor externen. Deze handreiking dient als hulpmiddel voor projectontwikkelaars, initiatiefnemers en particulieren om participatie uit te voeren. Door deze handreiking kan gemakkelijker het gesprek gestart worden over wat de gemeente verwacht van de projectontwikkelaar/initiatiefnemer/particulier op het gebied van inwonerparticipatie.

Gemeente Lingewaard

De gemeente Lingewaard is bezig het beleid voor inwonerparticipatie en het beleid voor inwonersinitiatieven te actualiseren. De gemeente Lingewaard staat nog aan het begin van dit proces. De bedoeling is om gezamenlijk beleid te maken voor inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven.

De gemeente Lingewaard is momenteel ook bezig met de dorps-ontwikkelplannen. Hierbij mogen inwoners uit de verschillende dorpen gezamenlijk een plan maken op thema's die inwoners belangrijk vinden. Het idee is dat inwoners van verschillende organisaties (kerk, scholen, sportverenigingen etc.) samenkomen en een plan maken. Wijkorganisaties helpen inwoners bij het maken van een plan. Inwoners kijken naar wat ze zelf kunnen realiseren en waar ze de gemeente voor nodig hebben. De gemeente kijkt of de plannen van inwoners haalbaar zijn.

Gemeente Utrecht

De gemeente Utrecht heeft het participatie actieprogramma, tevens participatiebeleid, met een interdisciplinair team geschreven. Deze leidraad helpt als houvast, om zo een goed participatietraject te doorlopen.

De gemeente Utrecht heeft een groot digitaal participatieplatform: denkmee.utrecht.nl. De gemeente Utrecht besteedt continu aandacht aan dit platform door inwoners aan te moedigen om mee te denken en collega's eraan te herinneren om het digitale platform in te zetten. De gemeente Utrecht plaatst berichten op intranet over het digitale platform en geeft presentaties. Een team houdt het platform draaiende.

Berenschot

Berenschot is bezig met het maken van de reisgids 'Kernendemocratie', dat gaat over hoe de gemeente zich kan verhouden tot een gemeenschap in een dorp of wijk. De reisgids is bedoeld om gemeenten en gemeenschappen op weg te helpen met welke vorm past bij de situatie waar de gemeente in zit.

Berenschot gaf vier tips als het om inwonerparticipatie gaat:

1. Het ene onderwerp is meer geschikt dan het andere onderwerp voor participatie. Kijk goed naar verschillende belangen.
2. Communiceer vooraf goed naar inwoners en belanghebbende over het project en het participatietraject.
3. Kijk goed naar belangen en betrek de gemeenteraad voor kaders.
4. Mobiliseer de kracht om participatie ambtelijk vorm te geven. Participatie vraagt om kennis en vaardigheden.

Bijlage V: Aantekeningen inspiratiesessie Maak Capelle

Datum inspiratiesessie: 04-20-2022

Maak Capelle

- Maak Capelle is in 2015 gestart en een crowdsourcingplatform (geld, middelen, vrijwilligers).
- Samenwerking tussen gemeente, Havensteder, Wijk Overlegplatforms, Welzijn Capelle en BRUIS advies.
- Online (wijk)budget, aan initiatieven.
- Maak Capelle is een onderdeel van Maak je wijk (platform voor inwonersinitiatieven).

Hoe werkt Maak Capelle?

- Je meldt een initiatief en je meldt twee mensen aan die gaan helpen.
- Je geeft op welke uitgaven je denkt te maken en welke inkomsten je denkt binnen te krijgen.
- Toets door een buurtcoach van Welzijn Capelle.
- Wanneer het is goedgekeurd komt het initiatief op de website te staan.
- E-mail gaat naar aangesloten partijen en volgers van de wijk(en).
- Het doneren kan beginnen. Het gedoneerde geld gaat meteen naar het initiatief. Havensteder kan doneren, je kan ook zelf geld ophalen.

Cijfers

- Sinds de start van het platform (2015):
 - Zijn er 1.550 initiatieven gestart.
 - Is er €1.485.022 euro gedoneerd.
 - Zijn er 441 unieke initiatiefnemers/bewonersgroepen actief.
 - Zijn er 1.255 gebruikers op www.maakcapelle.nl.
- In 2021 zijn er:
 - 272 initiatieven gestart.
 - 247 initiatieven zijn geslaagd (90%).

Wat gebeurt er als het streefbedrag opgehaald wordt?

- Dat betalen we uit vanuit stichting Maak Capelle/Bruis.
- Binnen een dag krijgen de initiatiefnemers het geld. Vooraf kunnen ze ook al het bedrag krijgen om inkopen te doen. Dus we geven niet alleen achteraf pas het geld.
- Achteraf vragen we een financiële verantwoording op.
- Ze hebben een eigen initiatiefpagina waarin uitgaven ingevuld kunnen worden. Dit kan ook gemakkelijk op de telefoon. Je kan foto's van je bonnen maken.
- Wanneer mensen minder hebben uitgegeven dan gepland (door bonnetjes te zien), wordt het geld naar ratio verdeeld onder de donateurs. Dus donateurs kunnen een klein bedrag terugkrijgen.
- Een verslag en foto's kunnen geüpload worden via de website.

Filmpje van een initiatiefnemer:

- De initiatiefnemer wilde 33.000 euro ophalen om bloembollen te planten voor bijen en hommels.
- Je kan doneren op de website of je aanmelden als vrijwilliger om te komen helpen met planten.
- Ze heeft niet de 33.000 euro opgehaald dat ze wilde, maar wel een groot bedrag. En dat laat zien dat er draagvlak voor het initiatief is.

Waarom Maak Capelle?

- Online maak je initiatieven zichtbaar.
- Budgetaanvraag bij verschillende aangesloten organisaties.
- Wijkgenoten automatisch op de hoogte wanneer je je inschrijft op de nieuwsbrief.
- Ondersteuning door Welzijn Capelle

- Initiatiefnemers kunnen hun initiatief delen via social media.
- Het is een veilige omgeving om geld op te halen. Als het initiatief niet door kan gaan kan donateur geld terugkrijgen.
- Je kan gemakkelijk vrijwilligers werven.
- Je kan ook middelen verzamelen (theekannen etc). Donateurs kunnen ook middelen geven (niet alleen geld dus).
- 100% donaties naar initiatiefnemer (geen transactiekosten voor Ideal).
- Snelle uitbetaling, zodat initiatiefnemers snel aan de slag kunnen.
- Een financiële verantwoording (via de website).

Maak Capelle is een systeem om initiatieven te behandelen op een efficiënte manier.

Hoe inspireren we andere initiatiefnemers?

- We maken jaarlijks een folder digitaal en op papier voor mensen die zich hebben ingeschreven.

Gemeente Capelle:

- Waarom vinden jullie het belangrijk om een groot bedrag hiervoor beschikbaar te stellen? Vroeger deden we dat ook al. Toen hadden we de wijkleefbaarheidsbudgetten. Dat was een arbeidsintensief traject, daarom wilden we graag via dit platform aan initiatieven werken. Ook biedt een digitaal platform transparantie.
- Hoe sluit het aan bij de omgevingswet? De omgevingswet is erop gericht dat inwoners meer inspraak krijgen.

Havensteder:

- We doneren niet aan reizen.
- Bij Thema feestjes onderzoeken we eerst meer wat het betekent voor de buurt.

Stichting Welzijn Capelle:

- Eenzaamheid en ontmoeting zijn altijd belangrijk, daar proberen wij onszelf altijd aan te koppelen.

Inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Aanleiding 1: Vraag van de raad om een visie

De raad heeft aangegeven graag een visie te zien omtrent inwonerparticipatie in de gemeente Renkum

Aanleiding 2: Advies van de Adviesraad Sociaal Domein

De Adviesraad Sociaal Domein heeft ongevraagd advies uitgebracht over het belang van inwonersinitiatieven

Aanleiding 3: Het college geeft gehoor aan de raad en de Adviesraad Sociaal Domein

Het college heeft aangegeven gehoor te geven aan de vraag van de raad en het advies van de Adviesraad Sociaal Domein

De opdracht

De planning is dat er in juni 2022 een advies opgeleverd wordt aan het college over hoe de gemeente Renkum inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven beter vorm kan geven.

Hiervoor wordt inventariserend onderzoek gedaan en vinden er gesprekken plaats met bestuurders, ambtenaren, stakeholders, netwerkorganisaties en inwoners.

Over inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Definitie

Inwonerparticipatie betreft alle acties waarmee inwoners uit een gemeente invloed kunnen uitoefenen op het gemeentelijk beleid en de uitvoering hiervan.

Inwonersinitiatieven zijn ideeën vanuit inwoners om de gemeente beter of socialer te maken.

Doelstelling

Wensen en behoeften van inwoners een plek geven in beleid en uitvoering, door:

- 1) Inwoners meer vooraf te betrekken
- 2) De definitie en het proces te verduidelijken

Instrumenten

Inwonerparticipatie

- De Adviesraad Sociaal Domein
- De Jongerenraad
- De Woonadviescommissie Renkum
- De Commissie ruimtelijke kwaliteit
- Het Inwonerspanel Renkum spreekt
- Klankbordgroepen
- Bewonersbijeenkomsten

Inwonersinitiatieven

- Subsidie cofinanciering
- Vrijwilligersovereenkomst
- Right to Challenge

